

KEMALPAŞA-OĞLU 'NUN ESERLERİ

ATSIZ

GİRİŞ

Bu eser, Süleymaniye Camiinin yapılışının (964—1557) 400 üncü yıl dönümüne yetiştirilmek üzere “*Kanunî Sultan Süleyman çağı bilginlerine ait bibliyografya*” olarak hazırlanacaktı. Bu işi bir yılda yapabirim sanmakla ne kadar aldandığımı sonradan anladım. Bu aldanişın en büyük sebeplerinden birisi eski müelliflerin, birçok eserlerine ve hele makale şeklindeki küçüklerine ad vermeyişi ve bunlara müstensihler tarafından yakıştırma isim takılması olmuştur. Aynı makale veya risaleye ayrı müstensihler tarafından ayrı ayrı adlar verilmesi, makale ve risalelerin başlangıçlarına bakarak, kontrol etmek gibi bir güçlük doğurmuş, bazan da aynı makale veya risalenin ayrı nüshalardaki başlangıçlarının, az veya çok, farklı olması güçlüğü arttırmıştır.

Zaman bakımından aldanmamın ikinci sebebi Kemalpaşa-oğlu oldu. Büyüklü küçüklü 200 eserini tesbit ettiğim Kemalpaşa-oğlu her konuya dokunmuş olduğu için kütüphanelerimizdeki birçok dergilerde makalelerinin serpiştirilmiş olması aramayı uzattı. Uzama dolayısıyla eseri birkaç parçaya böldüm ve ilk olarak Kemalpaşa-oğlu'nu aldım.

Daha çok İbn-i Kemal veya Kemalpaşa-zâde diye tanınmış olan müellife Kemalpaşa-oğlu demem kendiliğimden yaptığım bir Türkleştirme değildir. Asıl adı böyle olduğu ve kullanışta en çok böyle geçtiği için “zâde” veya “ibn” yerine “oğlu”yu aldım.

Eskiden “oğlu” olarak kullanıldığını gösteren hiçbir vesika veya tanık olmasa dahi doğrusunun böyle olduğu yüzde yüz muhakkak olduğu için ben yine Kemalpaşa-oğlu diyecektim. Bu bilginin asıl adının Kemalpaşa-oğlu olup, İbn-i Kemal veya Kemalpaşa-zâde şeklinin sonradan yakıştırma olduğunu gösteren izler az değildir.

Şehid Ali Paşa kütüphanesindeki 884 numarada bulunan Şadr al-

Şari^c'a'nın *Vikāya* şerhinde, metin dışında ve 225^b nın başındaki: "Ekâbir-i ulemâdan Kemalpaşa-oğlu te'lif etmişdür..." ibâresiyle Üniversite kütüphanesindeki Türkçe yazmalar arasında bulunan 1942 numaralı Kemalpaşa-oğlu *Divan*'ının başında (1^b), tezhîp içinde, *Divan-ı Kemalpaşa-oğlu* yazılı olması bu zatın aslında Kemalpaşa-oğlu diye anıldığını göstermektedir. Yavuz ve Kanunî çağlarının iki büyük devlet adamı olup, Celâl-zâde diye anılan Mustafa ve Salih kardeşlerin de aslında Celâl-oğlu diye adlandırıldığı, büyüğü olan Koca Nişancı Mustafa Çelebi'nin mezar taşındaki yazıtla ortaya çıkmaktadır¹. Koca Nişancı'nın mezarındaki manzum tarihin ilk beyti şöyledir:

*Celal-oğlu Nişâni ki cihānuñ
Fenasın gördi, 'azm etdi bakaya*

Deli Kadı tarafından yazılan manzum tarihe "Celâl-oğlu" tabirinin vezin zaruretiyle söylendiği iddia olunamaz. Nazımcı isteseydi "Celâl-oğlu" yerine "Celâl-zâde" der ve yine de vezin bozulmazdı.

1008'de ölen tanınmış şeyhülislâm ve tarihçi Hoca Sadettin, "Âşıkpaşa-zâde" diye bilinen eski tarihçiden "Âşıkpaşa-oğlu" diye bahsetmekte (*Tâc al-Tavârih*, I, 365), 1068'de ölen Solak-oğlu Mehmed Hemdemî Çelebi de kendi tarihinde Âşıkpaşa-oğlu adını kullanmaktadır (Solak-zâde Tarihi, s. 170).

Kemalpaşa-oğlu'nun eserlerini sıralarken, bibliyografya eserlerinde alışıla gelmiş olduğu üzere, bu eserlerin boy ve enlerini, satır sayısını ve yazı çeşidini sıralamadım. Burada yalnız, tek nüshası bulunan eserler için boyut ve satır sayısı gösterilmiş, müellif tarafından adı konmayan eserlere, konusuna göre, tarafımdan takılan isimler köşeli parantez içine alınmıştır. Bir eserin yazmaları sıralanırken kütüphane adlarının alfabetik sırası göz önünde tutulmuştur. Ayrıca, Üniversite Kütüphanesinin kitapları Türkçe, Farsça, Arapça diye 3 bölüme, Ali Emîrî'nin kitapları ise, tarih, coğrafya, edebiyat, Farsça, Arapça, manzum v. b. olarak 23 bölüme ayrılmış olduğundan, bu bölümler parantez içinde gösterilmiştir.

Kemalpaşa-oğlu'nun eserlerini Türkçe, Farsça ve Arapça olarak üç ana bölüme ayırdıktan sonra, çok sayıda olan Arapçaları da konularına göre, yeniden bölmeğe lüzum gördüm. Eserlere 1'den başlayarak, 209'a kadar birer numara verdim. Toplu liste şöyledir:

¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Onaltıncı asır ortalarında yaşamış olan iki büyük şahsiyet Tosyalı Celâlzade Mustafa ve Salih Çelebiler* (Belleter, 1958, sayı 87, s. 399).

Türkçe	19 tane (nr. 1 – 19)
Farsça	7 » (nr. 20 – 26)
Arapça	183 » (nr. 27 – 209)
Arapça eserlerin bölümleri	
Kur'an'a ait	12 » (nr. 27 – 38)
Hadis	8 » (nr. 39 – 46)
Hukuk	43 » (nr. 47 – 89)
Felsefe	50 » (nr. 90 – 139)
Ebebiyat	22 » (nr. 140 – 161)
Mantık	8 » (nr. 162 – 169)
Tasavvuf	2 » (nr. 170 – 171)
Ahlak	2 » (nr. 172 – 173)
Ansiklopedik	7 » (nr. 174 – 180)
Arap dili ve grameri	21 » (nr. 181 – 201)
Fars dili ve grameri	2 » (nr. 202 – 203)
Türlü konular	6 » (nr. 204 – 209)

Bununla beraber bütün sınıflandırmalarda olduğu gibi bu bölüntünün de az çok indî olduğu meydandadır.

Uzun bir çalışmanın sonuncu olmakla beraber bu eserde birçok eksik ve yanlış olduğunu biliyorum. Meselâ eksik olan nushaların bazılarında bu eksikliğin başta mı, sonda mı olduğu açıklandığı halde, bir takımında yalnız “eksik” diye belirsiz bir şekilde işaretlenmiştir. İstinsah tarihlerinde ay ve gün kayıtları mühim olduğu hâlde, birçok nushalarda müstensihlerin bildirdiği ay ve gün bırakılarak, yalnız yıl alınmıştır. Eserlerin istinsah edildiği şehirlerin kaydedilmesi, kültür hayatımız bakımından, değer taşıdığı halde, bu da ihmal edilmiştir.

Fatih, Kılıç Ali Paşa ve Pertevniyal Kütüphanelerinin bir takım kitaplarında, benim bu kütüphaneleri taramamdan sonra, numara değişikliği yapılmış olması bu eserde bazı kitaplara tesir etmiş olabilir. Bunların düzetilmesine çalışılmış ise de, gözden kaçmış olanlar da bulunabilir. Bununla beraber bu eserin Türk fikir tarihi üzerinde inceleme yapmak isteyenlere yardımcı olacağı ümit edilebilir.

Kemalpaşa-oğlu Şemseddin Ahmed
(873 — 940 = 1468 — 1534)

Kemalpaşa-oğlu Fatih çağı beylerinden Kemal Paşa'nın torunu ve II. Bayazıd çağı beylerinden Süleyman Bey'in oğludur. Tokatlı olan

dedesi Kemal Paşa, II. Bayazıd'ın şehzadeligi zamanında, onun nişancı-sı ve lalası olarak Amasya'da, yanında hizmet etmiş, İstanbul'da ölürek, yaptırmış olduğu Kurşunlu Medrese'deki türbesine gömülmüştür. Babası Süleyman Bey, İstanbul fethine katılmış tımarlı bir sancak beyidir. Süleyman Bey, zamanın bilginlerinden Küpeli-oğlu Mehmed Muhiddin'in kızıyla evlenmiş, bu evlenmeden 873'te Şemseddin Ahmed doğmuştur. Doğum yeri Tokat veya Amasya'dır. Başlangıçta kendisi de askerdi. II. Bayazıd çağının bazı seferlerinde orduda bulundu. Yükselmeye karşı duyduğu ihtiras, genç yaşında ordudan ayrılıp, ilmiye sınıfına geçmesine sebep oldu: 887'de, Filibe'deki bir toplantıda, Filibe müftüsü Molla Lûtfî'nin tanınmış kumandanlardan üste geçerek, vezirin yanında oturması Şemseddin Ahmed'e yükselme yolunun bilim yolu olduğunu gösterdi. Askerlikten çekilerek, öğrenime koyuldu. Molla Lûtfî, Kestelli Muslihiddin Mustafa, Hatib-oğlu Muhiddin Mehmed ve Muarrif-oğlu Sinâneddin Yusuf'tan ders aldı.

911'de Edirne'de müderrisliğe tayin edildi. II. Bayazıd, lalasının torunu olan Şemseddin Ahmed'e Türkçe bir Osmanlı tarihi yazmak görevini de verdi. 917'de Üsküp'te müderrisliğe nakledip, 918'de tekrar Edirne'ye geldi. Sonra İstanbul'da bir süre Sahn-ı Seman'da müderrislik ettikten sonra, tekrar Edirne'ye, Sultan Bayazıd Medresesine müderris tayin edildi. 922'de Edirne kadısı, aynı yıl Anadolu kazaskeri oldu. 925'te Anadolu kazaskerliğinden azledilerek, Edirne Darülhadisî'ne tayin edildi. 932'de şeyhülislam olup, 1 Şevval 940 Cuma (=17 Nisan 1534) günkü ölümüne kadar bu görevde kaldı.

Edirne Kapısı dışında Mahmud Çelebi hazîresine gömüldü.

*
* *

Kemalpaşa-oğlu, eserleri ve fikir savaşları bakımından, Osmanlı tarihinin mühim şahsiyetlerinden biridir. Dinî, edebî, lisanî konularda büyük eserleri, büyük ve mühim bir Osmanlı tarihi, şiirleri, yüzlerce risale ve makalesi vardır. Arapça ve Farsçadaki bilgisini bu dillerin gramer ve sözlüklerine dair eserleriyle 935'te Rumeli kazaskeri Fenari-oğlu Mehmed'in bir hüccetini aşağılamak için yazdığı makalede göstermiştir. Savaşması, Safevîlerin Anadolu Türklerini bölecek bir şiddetle yaptıkları propagandaya karşı olmuş, tasavvufun sünniligi sarsmasına karşı durmuş, Muhammed'in en üstün peygamber olduğu tezini başarıyla savunarak, sonu siyasî parçalanmalara kadar varacak olan dinî ayrılıkları önlemiştir. Bu bakımlardan hizmeti büyüktür. Ancak anadiline karşı gösterdiği kayıtsızlık da dikkate değer. Arap diline

ve gramerine ait 21, Fars dili ve gramerine ait 6 (üçü Türkçe, biri Farsça) eser yazdığı halde, Türkçenin varlığından bile habersiz görmüş, Türkçe nesri Arap ve Fars kelimeleriyle doldurmağı bilginliğin şartı saymıştır. Kendisinden yarım asır önce Alisir Nevâî, Türkçenin Farsçaya üstünlüğünü gösteren *Muhakamat al-luğatayn*'i yazdığı halde, Kemalpaşa-oğlu bu yola gitmemiştir.

Salih Mehmed adında bir oğlu da mucize hakkındaki makalesinin Köprülü Mehmed Paşa Kütüphanesinde bulunan nushasının sonunda (nr. 1014, 100^b -105^a), müstensihin kendini takdim yazısından anlaşılıyor.

I. Türkçe Eserleri

1. *Tarih-i Âl-i 'Osmân.*

II. Bayazıd'ın buyruğı ile yazmağı başladığı bu tarihi, Yavuz ve Kanunî çağlarında da devam ettirerek, 7 Safer 933 (=13 Kasım 1526)'te, Kanunî'nin Mohaç seferi dönüşünde, İstanbul'a girişine kadar getirmiştir. Osmanlı tarihlerinin değerlilerindedir. Kütüphanelerimizde tam bir takımı yoktur.

Basmaları: *Histoire de la Campagne de Mohacz par Kemal Pacha Zadeh*, Paris, 1859 (Kemalpaşa-oğlu tarihinin yalnız Mohaç savaşına ait bölümünün metni ile Pavet de Courteille tarafından yapılan tercümesi); İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman, VII. Defter*, Ankara, 1954 (*Türk Tarih Kurumu yayınlarından*, nşr. Ş. Turan); Fatih Kütüphanesindeki 4205 numaralı nushanın tıpkıbasımı olup, Ş. Turan tarafından önsöz ve fihrist eklenmiştir; İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman, VII. defter*, Ankara, 1957 (*T. T. K. yayınlarından*, nşr. Ş. Turan). Yukarıkinin tenkidli neşri.

Yazmalar: 1) Ali Emîrî (Tarih) 25 (180 yap., Osman Gazi çağı); 2) Ali Emîrî (Tarih) 26 (113 yap., Orhan Gazi çağı); 3) Ali Emîrî (Tarih) 27 (123 yap., Yıldırım Bayazıd çağı); 4) Ali Emîrî (Tarih) 28 (166 yap., Kanunî çağı); 953'te İstanbul'da istinsah olunan bir nushadan yazılmıştır); 5) Ali Emîrî (Tarih) 29 (67 yap., Yavuz çağı); 6) Ali Emîrî (Tarih) 30 (159 yap., Osman Gazi'den Yıldırım'ın sonuna kadar); 7) Ali Emîrî (Tarih) 31 (142 yap., Fatih çağı); 8) Ali Emîrî (Tarih) 32 (126 yap., 1099 h. istinsahlı, II. Bayazıd çağı); 9) Ayasofya 3318 (132 yap., 935 istinsahlı, Mohaç seferi); 10) Ayasofya 3382 (136 yap., Mohaç seferi); 11) Belediye (Orta boy) 103 (250 sayfa 1—164. sayfalar, 932 Mohaç seferi, 168-250. sayfalar, 927 Belgrad seferi); 12) Esad Efendi 2087 (76 yap., Mohaç seferi); 13) Esad Efendi 2336 (152

yap., Mohaç seferi); 14) Fatih 4205 (310 yap., Fatih çağı); 15) Fatih 4221 (236 yap., yap. 1^b—168^a: 927'den 7 safer 933'e, yani kitabın sonuna kadar, Kanunî çağı, yap. 169^b—190^a: İstanbul fethi, yap. 191^a—208^b: 914-918 arasında II. Bayazıd çağı, yap. 209^a-236^a: Yavuz'un 918'de cülûsundan 920 Çaldıran savaşının sonuna kadar); 16) Kemankeş Abdülkadir Emîr Hoca 384 (37 yap., Belgrad fethi); 17) Nuruosmaniye 3078 (112 yap., 1119 istinsâhlı Osman Gazi'den Yıldırım'ın sonuna kadar); 18) Şehid Ali Paşa 2720 (181^b-203^b, İstanbul fethi); 19) Üniversite (Türkçe) 3717 (4^b-101^b, 12 Şaban 979 istinsahlı, Mohaç seferi); 20) Veliyeddin Efendi 2447 (33^b—140^a, 33^b—112^a: Mohaç seferi, 112^b—140^a: Yavuz'un cülûsundan 920 Çaldıran savaşının sonuna kadar).

2. *Divan* ve şiirleri.

Basma: *Āşār-i eslaf*, sayı 5, İstanbul, İkdam matbaası, 1313, 189 s. (azalmış olan bu basmanın nushaları Hacı Mahmud, nr. 3501; Kasıdecî-zâde, nr. 417).

Yazmalar: 1) Ali Emîrî (Arapça) 4369 (14^b—15^a), iki manzume; 2) Ali Emîrî (Arapça) 4369 (118^b—121^a, Meşhur *Tantâranîyye* Kasidesinin Türkçe manzum tercümesi); 3) Esad Efendi 3415 (90^b—92^b, Yavuz'a mersiye); 4) Hasan Hüsnü Paşa 121 (364^b—365^a); 5) Revan 2029 (1^b—39^b); 6) Üniversite (Türkçe) 1308 (29 yap.); 7) Üniversite (Türkçe) 1942 (1^b—72^a, 1^b'nin başında tezhîp içinde «Dîvân-ı Kemalpaşa-oğlu» yazılıdır); 8) Üniversite (Türkçe) 2904, (66 yap., 1312 istinsahlı, müstensih: Esseyid Mustafa Reşid b. Âlî el-vezîr); 9) Üniversite (Türkçe) 2921, (69 yap.); 10) Üniversite (Türkçe) 3497, (69 yap. 1262 istinsahlı).

Şiirlerinden bir örnek :

*Ininden çıkmayınca eylemez sayd
Ne denlû aç ola vü pür-hışım şîr
Kınundan çekmeyince kimse kesmez
Ne deñlü tîz ü keskin olsa şemşîr*

3. [*Bürde Kasidesi Tercümesi*]:

H. 694'te ölen Bûşîri'nin meşhur *Kaşîdat al-Burda*'sinin manzum tercümesidir. Başlangıç :

*Yâda geldi mi dilâ hemsâyegân-i Zî-Selem
Karışub çeşmüñ akıdur kanlı yaşı dembedem*

Yazmalar: 1) Âşîr Efendi 301 (87 yap. Metinden başka beşi Türkçe, biri Farsça olan altı tercümeyle de ihtiva ediyor. Her say-

fada hepsinden birer beyit vardır. Kemalpaşa-oğlu'nunki kara mürekkeple ve Câmî'nin Farsça tercümesinin altındadır); 2) Pertev Paşa 299, (82 yap. 1228 istinsahlı, metinden başka Türkçe, Farsça ve Arapça yedi şerh veya tercüme de ihtiva ediyor. Her sayfada yedisinden de birer beyit vardır. Kemalpaşa-oğlu'na ait olan tercüme, her sayfanın ortasında, sol tarafa, yan olarak yazılmıştır).

4. *Yusuf ve Zelihâ*:

Mefâîlün mefâîlün feûlün vezninde, mâlûm aşk romanı. İçindeki bazı gazeller başka vezindedir, 7777 beyittir. Başlangıç:

*İlâhî, gonce-i ümmîdimi aç
Yüzüme ebr-i rahmet şebnemini saç*

Yazmalar: 1) Ali Emîrî (Manzum) 1171 (203 yap.); 2) Lala İsmail 621 (262 yap.); 3) Üniversite (Türkçe) 1811 (208 yap.); 4) Üniversite (Türkçe) 3697 (207 yap., 1264 istinsahlı).

5. [*Fetvalar*]:

Türk hukuk ve iktisat, hattâ fikir tarihini incelemek isteyenler için mühim bir kaynaktır. Bir haylıda Arapça fetvası vardır.

Yazmalar: 1) Ali Emîrî Efendi (Şer'iyeye) 79; (171 yap., 1056 istinsahlı); 2) Ali Emîrî Efendi (Şer'iyeye) 881 (114^a-115^b, deveran hakkında); 3) Aşir Efendi 270 (75^b-125^a); 4) Ayasofya 2705 (79^b-91^a); 5) Bayazid 7912 (1^b-10^a); 6) Cârullah 971 (1^b-15^a); 7) Dârülmesnevî 118 (89 yap.); 8) Esad Efendi 3548 (45^a-45^b, şîilerin tekfiri hakkında); 9) Esad Efendi 3597 (122^a, Toprağın üç türlü olduğu hakkında); 10) Fatih 2348 (9^b-25^a); 11) Hacı Mahmud Efendi 1224 (35 yap. sonu eksik); 12) Nuruosmaniye 1968 (178 yap., 1013 istinsahlı); 13) Revan 2022 (311^a-311^b, Şîilerin tekfiri hakkında); 14) Süleymaniye 862 (82^b-89^a); 15) Süleymaniye 1049 (61^b-62^b); 16) Üniversite (Türkçe) 6253 (3^b-95^b); 17) Üniversite (Türkçe) 9274 (33^b-79^b); 18) Yeni Cami 685 (185^b-264^b, 958 istinsahlı, Arapça fetvalar).

6. *Nasâyi*h.

Başlangıç: Hamd-i bîhadd ve senâ-yi bî'add hazret-i ulûhiyyet celle celâluhu hazretinündür ki, bunca mevcudâtı vucûda getürdi...

Yazma: 1) Esad Efendi 1781 (57 yap. Müellif adı son sayfada).

7. *Tercüme-i Rucu' al-şayh ilâ şibâh fi'l-kuvva 'alâ'l-bâh*:

Adı «Şehvet kuvvetinde ihtiyarın gençliğe dönmesi» demek olan bu eser h. 651'de ölen Ahmed b. Yusuf al-Tîfâşî'nin tıbbî eserinin tercümesidir. Yavuz'un isteğiyle Türkçeye çevrilmiştir.

Yazmalar : 1) Hamidiye 1012, (212 yap., 926 h. istinsahlı); 2) Üniversite (Türkçe) 9631, (67 yap., birinci cüz).

8. Dakā'ik al-hakā'ik :

Farsçanın 400 kadar kelime ve edatının izahıdır. Büyük vezir İbrahim Paşa'ya ithaf olunmuştur. Başlangıç :

سیاس بی قیاس خدای بی همتایه که...

Yazmalar : 1) Amcazâde Hüseyin Paşa 372 (155 yap.); 2) Âşir Efendi 378 (1^b-96^a, 969 istinsahlı); 3) Âtîf Efendi 2052 (161 yap., 958 istinsahlı); 4) Âtîf Efendi 2714 (1^b-79^a); 5) Ayasofya 4674, (143 yap.); 6) Ayasofya 4675, (159 yap.); 7) Ayasofya 4676 (192 yap., 972 istinsahlı); 8) Bağdatlı Vehbi 1975 (23^b-147^a), 959 istinsahlı; 9) Bayazıd 11411 (125 yap.); 10) Bayazıd 11917 (35^b-120^b); 11) Bayazıd 16338 (20^b-125^a); 12) Düğümlü Baba 445, (148 yap.); 13) Esad Efendi 3212 (92 yap., ikinci risaledir.); 14) Esad Efendi 3213 (1^a-114^a); 15) Fatih 5188 (23^b-100^b, 1006 h. istinsahlı, eski numarası 5189); 16) Fatih 5189 (20^b-125^a, 1012 istinsahlı, eski numarası 5190); 17) Fatih 5190 (23^b-162^b, eski numarası: 5191); 18) Fatih 5191 (138 yap., Recep 998 istinsahlı, eski numarası: 5192); 19) Hacı Mahmud Efendi 5457 (14^b-108^a, cemaziyelâhir 979 istinsahlı); 20) Hacı Muhmud Efendi 5476 (182 yap.); 21) Hacı Mahmud Efendi 6126 (120 yap.); 22) Hacı Selim Ağa 1234 (15^b-81^b); 23) Hüsrev Paşa 514 (1^b-101^a); 24) Hüsrev Paşa 515 (18^a-116^b, Zilkade 981 istinsahlı); 25) İsmihan Sultan 413 (1^b-102^b, bozuk ve sonu eksik); 26) Kemankeş Abdülkadir Emîr Hoca 440 (139 yap., 999 istinsahlı); 27) Lala İsmail 419 (146 yap., 993 istinsahlı); 28) Lala İsmail 652 (1^b-143^b); 29) Lâleli 1725 (44^b-190^b); 30) Lâleli 3554 (17^b-117^b); 31) Lâleli 3647 (95^b-134^b, güzel nusha); 32) Mehmed Âsım 674 (124 yap.); 33) Murad Molla 1522 (146 yap., 959 istinsahlı); 34) Müze 826 (120 yap.); 35) Müze 1223 (119 yap., 962 istinsahlı); 36) Müze 1226 (137 yap.); 37) Müze 1235 (1^b-119^b); 38) Nafiz Paşa 1472 (26^b-188^a); 39) Nuruosmaniye 4750 (1^b-142^a); 40) Nuruosmaniye 4751 (122 yap.); 41) Reisülküttâb 794 (1^b-111^a); 42) Reşid Efendi 739 (15^b-94^a); 43) Reşid Efendi 955 (70 yap.); 44) Serez 3848 (68^b-128^b); 45) Süleymaniye 856 (1^b-178^a, iyi nusha); 46) Şehid Ali Paşa 2624 (109 yap., sonu eksik); 47) Tahir Ağa Tekkesi 392 (117 yap. 962 istinsahlı); 48) Üniversite (Türkçe) 173 (1^b-168^a, Ramazan 1025 istinsahlı); 49) Üniversite (Türkçe) 814, (148 yap.); 50) Üniversite (Türkçe) 1385 (23^b-161^a); 51) Üniversite (Türkçe) 1465, (143 yap.); 52) Üniversite (Türkçe) 1902 (12^b-77^a); 53) Üniversite (Türkçe) 3526 (19^b-131^a); 54) Üniversite (Türkçe)

5788 (13^b-110^a); 55) Üniversite (Türkçe) 5791 (3^b-132^a); 56) Üniversite (Türkçe) 9723 (1^b-102^a, 1070 istinsahlı); 57) Veliyeddin Efendi 3104 183 yap.); 58) Yozgat 479 (149 yap., başı eksik); 59) Zühdü Beğ 57 (90 yaprak).

9. *Cāmī' al-Furs* :

Farsçanın grameri ve sözlüğü. Başlangıcı Farsçadır. II. Bayazıd'ın oğlu şehzâde Ahmed adına yazılmıştır. Başlangıç :

حمد و سپاس و ثنای بی قیاس بر آن خدای فرمادنده... که ...

Yazmalar : 1) Ali Emîrî Efendi (Edebiyat) 251 (218 yap.); 2) Şehid Ali Paşa 2616 (146 yap.); 3) Üniversite (Türkçe) 3768 (49^b-189^b, 1007 istinsahlı).

10. *Risâle-i yâ'îya* :

Farsçada kelime sonuna gelen ĩ'nin kaç mânaya geldiği hakkında.

Başlangıç :

و صحایف بر لطایفک تسویدینه داعی و باعث ...

Yazmalar : 1) Âşir Efendi 378 (96^b-111^b, 969 istinsahlı); 2) Bağdatlı Vehbi 1975 (1^b-22^b); 3) Bayazıd 16 338 (1^b-19^b); 4) Esad Efendi 2589 (163^b-188^b, 1003 istinsahlı); 5) Esad Efendi 3212 (1^b-16^b); 6) Esad Efendi 3213 (114^b-133^b); 7) Esad Efendi 3665 (141^b-151^a); 8) Fatih 5188 (1^b-23^a, eski numarası : 5189); 9) Fatih 5189 (1^b-19^b, eski numarası : 5190); 10) Fatih 5190 (1^b-22^a, eski numarası : 5191); 11) Fatih 5401 (1^b-16^b, 976 istinsahlı); 12) Hacı Mahmud Efendi 5223 (1^b-17^a); 13) Hacı Mahmud Efendi 5457 (1^b-14^a); 14) Hacı Mahmud Efendi 5478 (37^b-50^b); 15) Hacı Selim Ağa 1234 (1^b-15^a); 16) Hüsrev Paşa 514 (101^b-118^a); 17) Hüsrev Paşa 515 (1^b-17^b, 981 istinsahlı); 18) Kasideci-zâde Süleyman Sırrı 742 (56^b-73^b); 19) Lala İsmail 652 (144^b-168^a); 20) Lâleli 1725 (20^b-43^b); 21) Lâleli 3554 (1^b-17^a); 22) Nafiz Paşa 1472 (1^b-26^a); 23) Reisülküttâb 794 (112^b-129^a); 24) Reşid Efendi 739 (1^b-14^b); 25) Serez 3848 (146^b-155^b); 26) Süleymaniye 856 (178^b-208^a); 27) Üniversite (Türkçe) 173 (168^b-186^a, Zilkade 1024 istinsahlı); 28) Üniversite (Türkçe) 1385 (1^b-21^b); 29) Üniversite (Türkçe) 1902 (1^b-12^b); 30) Üniversite (Türkçe) 3526 (1^b-19^b); 31) Üniversite (Türkçe) 3768 (25^b-47^a); 1007 istinsahlı; 32) Üniversite (Türkçe) 5788 (1^b-13^a); 33) Üniversite (Türkçe) 9723 (104^b-121^a, 1070 istinsahlı).

11. *Risâle-i kafiye* :

Başlangıç: Bu bir risâledür ki usûl-i ilm-i kafiye bir kaç fusûl-i kâfiyeyi müstemildür....

Yazmalar: 1) Hekimoğlu Ali Paşa 936 (72^a-89^a); 2) Murad Molla 1834 (256^a-272^b); 3) Revan 2032 (245^a-257^b); 4) Süleymaniye 1045 (68^a-85^b).

12. [Rumeli Kazaskeri Fenârî-oğlu Mehmed'in bir hüccetini tenkid]:

Telifi: 935 h. Aynı yılda imzalatmak üzere kendisine getirdikleri bir hüccetin altında Rumeli Kazaskeri Mehmed b. Ali el-Fenârî imzası olduğu ve tanıklar arasında da Vezir Mustafa Paşa, vezir Ayas Paşa, Anadolu Kazaskeri Kadir Çelebi, Beylerbeyi Kasım Paşa, Defterdar İskender Çelebi, Defterdar Ahmed Çelebi, Nişancı Seydî Bey imzaları bulunduğu halde, bu hüccetin gayri kanunî olması dolayısıyla kendisi tarafından imzalanmadığı, büyük vezir İbrahim Paşa'nın, divan kâtiplerinden Celâl-oğlu Mustafa Çelebi'yi yollayarak işi soruşturduğu vesairenin hikâyesidir. Kemalpaşa-oğlu bu yazısında Fenârî-oğlu'nu hem resmî işlemi bakımından, hem de bilgisizliği bakımından aşağılamaktadır.

Başlangıç :

وكتنا زمانا نذم الزمان و نرى الصدارة بالعلمى ...

Yazmalar: 1) Âşir Efendi 313 (1^b-33^a); 2) Esad Efendi 951 (65^b-76^b); 3) Karaçelebizâde 344 (88^b-96^b), 4) Lâleli 3698 (77^a-85^a); 5) Revan 2032 (269^b-275^a); 6) Süleymaniye 1051 (107^b-114^b).

13. [Dünyanın ömrü, Deccal'ın çıkışı ve güneşin batıdan doğması hakkında]:

Başlangıç: Hamd-i bîhadd ve senâ-yi lâyu'add ol hâlik-i semâvât...

Yazmalar: 1) Ali Emîrî Efendi (Şeri'ye) 905 (12^a-14^b); 2) Hacı Mahmud Efendi 6307 (4^b-5^b).

14. *Risâle-i Tılsım.*

Padişahın emriyle yazılmıştır. Bir mukaddeme, üç makale, bir hâtimeden ibarettir.

Başlangıç:

شکر و سپاس اول فاعل مختارده که طلسمات سبعه تعدادى ..

Yazmalar: 1) Esad Efendi 3782 (86^a-89^a, 1005 istinsahlı); 2) Hacı Mahmud Efendi 5584 (35^b-54^b); 3) Reisülküttâb 1199 (1^b-12^a, 1143

istinsahlı, (eski numarası : 1200); 4) Reisülküttâb 1199 (264^b-276^a), 1143 istinsahlı, (eski numarası : 1200); 5) Şehid Ali Paşa 2795 (13^b-16^a, sayfa kenarında).

15. [*Levh-i Mahfuz hakkında*]:

Hiçbir yazmasına rastlamadığım bu risalenin Kemalpaşa-oğlu'na ait olduğu şüphelidir.

Basma : İstanbul, Matbaa-i Âmire, 1264 (Ebusuud'a isnad olunan bir risale ile birlikte taşbasması olarak basılmıştır. Bu basmanın bir nushası : İzmirli 969'dadır).

16. [*Necât el-mütehayyirin*].

Hiçbir yazmasına rastlamadığım bu risalenin Kemalpaşa-oğlu'na ait olduğu şüphelidir.

Başlangıç : Ey derun-i derde dermân isteyen, can kulağın aç ki...

Basmalar : 1) İstanbul, matbaa-i Âmire, 1279 (*Milel ve Nihal* tercümesinin sonunda, iki sayfa halinde. Bir nushası: Ali Emiri (Şeri'ye) 234'tedir, 2) İstanbul, Mahmud Bey matbaası, 1304 («*Marh al-ma'ali fi Şarh al-Amali*», «*Milel ve nihâl tercümesi*» gibi eserleri ihtiva eden cildin sonunda, s., 241-243. Bir nushası : Ali Emiri (Şer'iye) 305'tedir.

17. [*Iran şahı I. Tahmasb'a yazılan mektup*]:

Kanunî Sultan Süleyman'ın 940'ta İran'a yaptığı seferden önce, onun buyruğu ile, Kemalpaşa-oğlu tarafından yazılan bu mektup, 939'da veya 940 başlarında kaleme alınmış olmalıdır.

Yazma : 1) Esad Efendi 3431 (128^a-128^b), bütünü 27 satır.

18. [*Manzum darbimeseller*]:

Mefâilün mefâilün feülün vezninde 54 beyittir.

Başlangıç :

کوچانوب خصمکه کوسترمکل مشت
آجیمز شرعه کسین انکشت.

Yazma 1) Reisülküttâb 1199 (59^b-61^a), (Eski numarası : 1200).

19. [*Akaid risâlesi*]:

Kemalpaşa-oğlu'na aidiyeti şüphelidir.

Başlangıç :

حمد بی حد وی کران اول منبع احسان وی باین حق سبحانه ..

Yazma : 1) Tırnovalı 1860 (56^b-62^b), 217×140 (157×72) ölçümünde, 21 satırlı.

Farsça eserler

20. *Nigāristān* (نگارستان).

Telifi: 939 h. Ahlāk ve tasavvufa dair bir eser olup, hikâyeciklerle süslüdür. Sa'âdî'nin *Gulistān*'ına naziredir. III. Ahmed'in emriyle Şeyhülislâm Yahya tarafından Türkçeye çevrilmiştir (Bu tercümenin bir nushası Yozgat Maarif Kütüphanesinde 422 numarada, bir nushası da Üniversite (Türkçe) 2989'dadır). II. Mahmud çağında da (1223—1255), Mehmed Vesîm tarafından *Nakş-i dilsitan dar Şarh-i Nigāristan* adı ile Türkçe şerh olunmuştur (nushası: Üniversite (Türkçe) 5598).

Yazmalar : 1) Ali Emîri (Edebiyat) 556, 109 yaprak ; 2) Ayasofya 4337 (1^b-161^b); 3) Ayasofya 4338, 184 yaprak, 982 istinsahlı ; 4) Hacı Mahmud Efendi 3415, 212 yaprak, (Başı eksik); 5) Hâlet Efendi Eki 183, 83 yaprak, 963 istinsahlı ; 6) Hasan Hüsnü Paşa 599 (1^a-180^b), 1009 istinsahlı ; 7) Nuruosmaniye 4354, 195 yaprak ; 8) Nuruosmaniye 4355, 252 yaprak.

21. [*Risala dar vucūd-i hudā* رساله در وجود خدا]

Başlangıç: هذه تذكرة لمن شاء اتخذ الى ربه سبيلا بدانکه وجود واجب تعالی و تقدس نور محض است...

Basma :

Rasā'il-i İbn-i Kamāl, İstanbul, İkdam Matbaası, 1316; s. 149-157.

Yazmalar : 1) Ayasofya 4794 (202^b-206^b); 2) Bağdatlı Vehbi 2041 (316^b-321^a); 3) Esad Efendi 3652 (118^b-121^a); 4) Hacı Mahmud Efendi 3427 (36^b-39^a); 5) Hâlet Efendi 810 (209^b-213^a); 6) Hasan Hüsnü Paşa 65 (177^b-182^b); 7) Hüdâî 1796 (18^b-21^b); 8) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (233^a-236^a); 9) Murad Molla 1830 (105^a-107^a); 10) Murad Molla 1831 (197^b-200^b); 11) Murad Molla 1834 (224^b-227^b); 12) Reşid Efendi 1005 (10^a-12^a); 13) Reşid Efendi 1041 (6^b-8^a); 14) Reşid Efendi 1044 (51^a-54^a); 15) Reşid Efendi 1045 (128^b-132^b); 16) Reşid Efendi 1049 (150^b-157^b); 17) Revan 2022 (108^b-111^b); 18) Revan 2047 (66^a-72^a); 19) Üniversite (Arapça) 3691 (31^b-34^a); 20) Üniversite (Arapça) 4768 (94^a-97^a), 1079 istinsahlı ; 21) Üniversite (Arapça) 6409 (165^b-170^b).

22. [*Risala dar mantik* رساله در منطق]

Başlangıç: حمد بی حد بخدای که اورا مانع ومعارض نیست

Yazma : 1) Hacı Beşir Ağa 656 (134^a-134^b) 298×175 (140×112) ölçümünde 19 satırlı.

23. [*Şarh-i yak ruba'î-yi Abū Sa'îd b. Abi'l-Hayr*: شرح يك رباعي
ابو سعيد بن ابی الحیر]

Ebü Sa'îd (357-440)'in şerhedilen rübâîsi şudur :

حورا بنظاره نکارم صف - زد
رضوان زتجب کف خود بر کف زد
آن خال سیه بدان دهان مطرف زد
ابدال ; بچم جنک در مصحف زد .

Başlangıç : احمده علی انعامه العمیم واحسانه الجسیم

Yazma : 1) Üniversite (Arapça) 6409 (170^b-173^b), 172×120 (130×60) ölçümünde 21 satırlı.

24. [*Şarh-i yak bayt-i Hāfiz* حافظ يك بيت].

791'de ölen Hāfiz'in şerholunan beyti şudur :

پیر ما کفت خطا بر قلم صنع زرف
آفرین بر نظر پاک خطا پوشش باد

Başlangıç : حمد نی حد مبدعی را که از کلک ابداع او ...

Yazmalar : 1) Bağdatlı Vehbi 2041 (344^a-346^b); 2) Hacı Mahmud Efendi 1366 (85^a-91^a); 3) Murad Molla 1834 (336^b-338^a); 4) Revan 2022 (97^a-98^b); 5) Üniversite (Arapça) 1459 (90^b-91^a),

25. [*Risāla dar ḥubi u ziştī* رساله در خوبی و زشتی]

Başlangıç : حمد بحد مبدعی را که از کلک ابداع او هر نقطه وجود که بر
صفحه بدایع مصنوعات ...

Yazma : 1) Fatih 3950 (547^a-548^a) 295×170 (230×120) ölçümünde 29 satırlı.

26. *Muḥit al-Luğat*: محیط اللغات.

Arapçadan Farsçaya sözlüktür. Kısa önsözünü Farsça yazmıştır. Kanunî Sultan Süleyman'ın tahta çıktığı yıl olan 926'da telif edilmiştir.

Yazma : Şehid Ali Paşa 2681; 295×205 (195×125) ölçümünde 7 satırlı, 532 yaprak.

27. [*Tafsîr* : التفسير].

Arapça eserleri

933'te telif olunmuştur. Tam bir tefsir değildir. Kâtib Çelebi bunun Şâffât, yani 37. sûre sonuna kadar olduğunu söylüyorsa da (*Kaşf al-zunûn*, I, 439) doğru değildir. Lâleli Kütüphanesindeki 123 numaralı nusha başlangıçtan Şâd sûresi, yani 38. sûre sonuna kadardır. Bundan başka, aşağıdaki cetvelde görüleceği üzere, birçok nushalarda 67 (= Mülk), 78 (= Naba'), 79 (= Nâzi'ât), 86 (= Târiq), (89 = Facr) ve 103 (= 'Aşr) sûreler de bulunmaktadır. Herhalde, tefsirini tamamlamaya imkân bulamadığı anlaşılıyor. Kâtib Çelebi'nin yine aynı yerdeki ifadesine göre, Kemalpaşa-oğlu, bu tefsirde «tasarrufât-i acîbe» de bulunmuştur. Bununla tefsirin orijinalliği kastedilmiş olsa gerektir. Krş. *GAL, Suppl.*, II 669, nr. 6—9a.

Yazmalar: 1) Âtîf Efendi 2802 (7^b-13^a), 67. sûre (= Mülk); 2) Âtîf Efendi 2802 (13^b-21^b), 1. sure (= Fatiha); 3) Âtîf Efendi 2816 (4^a-8^a), 78-79. sûreler (= Naba'—Nâzi'ât). 4) Âtîf Efendi 2816 (8^a-8^b), 86. sûre (= Târiq); 5) Âtîf Efendi 2816 (67^b-70^b), 67. sûre (= Mülk); 6) Ayasofya 80, 609 yaprak, 1058 istinsahlı. 1.-37, 67., 78.-79. sûreler (= Fatiha-Şâffât, Mülk, Naba'-Nâzi'ât); 7) Ayasofya 125, 541 yaprak, 1.-37. sûreler (= Fatiha-Şâffât); 8) Ayasofya 4797 (1^b-5^b), 67. sûre (= Mülk); 9) Bağdatlı Vehbi 2041 (7^b-13^b), 67. sûre (= Mülk); 10) Bağdatlı Vehbi 2041 (13^b-22^a), 78-79. sureler (= Naba'-Nâzi'ât); 11) Bağdatlı Vehbi 2041 (22^a-23^b), 86. sure (= Târiq); 12) Bayazid 2816 (10^b-16^a), 1. sûre (= Fatiha); 13) Bayazid 8361, 478 yaprak, 5. sûre (= Mâ'ida) nin başından 27. ayetinin sonuna kadar; 14) Bayazid 11.909 (1^b-9^b); 67. sûre (= Mülk); 15) Bayazid 17685, 491 yaprak; 1022 istinsahlı, 1.-37, 67., 78.-79, 86. sûreler (= Fatiha-Şâffât, Mülk, Naba'-Nâzi'ât, Târiq); 16) Bayazid 18731, 1-37. sûreler (= Fatiha-Şâffât); 17) Damad İbrahim Paşa 51, 617 yaprak, 995 istinsahlı, 1.36. sûreler (= Fatiha-Yâsin); 18) Damad İbrahim Paşa 52, 598 yaprak, 1-37. sûreler (= Fatiha-Şâffât); 19) Damad İbrahim Paşa 53, 301 yaprak, 1-11. sûreler (= Fatiha-Hüd); 20) Damad İbrahim Paşa 54, 268 yaprak, 12-37. sûreler (= Yûsuf-Şâffât, bu son iki nusha bir takım teşkil eder); 21) Dügümlü Baba 5, 341 yaprak, 963 istinsahlı, 1-3. sûreler (= Fatiha-Âl-i 'İmrân); 22) Dügümlü Baba 351 (1^b-8^a), 67. sûre (= Mülk); 23) Esad Efendi 59, 444 yaprak, 1-37 sûreler (= Fatiha-Şâffât); 24) Esad Efendi 1447 (134^b-136^a), 67. sûre (= Mülk); 25) Esad Efendi 3551 (7^a-11^b), 67. sûre (= Mülk); 26) Esad Efendi 3551 (12^a-

16^a); 78. sûre (= Naba³); 27) Esad Efendi 3587 (2^b-7^a), 67. sûre (= Mulk); 28) Esad Efendi 3646 (12^b-17^b), 1. sûre (= Fatiha); 29) Esad Efendi 3646 (18^b-22^a), 57. sûre (= Mulk); 30) Esad Efendi (22^b-25^a), 78. sûre (= Naba³); 31) Esad Efendi 3646 (25^b-27^a), 89. sure (= Facr); 32) Esad Efendi 3652 (128^b-132^b), 67. sure (= Mulk); 33) Fatih 5340 (1^b-6^a), 67. sure (= Mülk); 34) Fatih 5340 (6^b-9^b), 78. sure (= Naba³); 35) Fatih 5340 (81^b-85^b), 2. sure (= Baqara)'deki «Kursî» âyeti; 36) Fatih 5374 (352^b-357^a), 1010 istinsahlı, 67. sure (= Mulk); 37) Fatih 5403 (16^b-22^b), 67. sure (= Mulk); 38) Fatih 5403 (23^a-27^a), 78. sure (= Naba³); 39) Feyzullah Efendi 51, 400 yaprak, 1039 istinsahlı, 1-12. sureler (Fatiha-Yusuf); 40) Feyzullah Efendi 52, 412 yaprak, 1040 istinsahlı, 13-17, 67, 78-79, 86. sureler (= Ra'd-Şâffât, Mulk, Naba³-Nâzi'ât, Târik; son iki nusha bir takım teşkil eder). 41) Feyzullah Efendi 53, 469 yaprak, 992 istinsahlı, 1-37, 78. sureler (= Fatiha-Şâffât, Naba³); 42) Gülnuş Valide Sultan 1, 445 yaprak, 1-37, 67, 78-79, 86. sureler (= Fatiha-Şâffât, Mulk, Naba³-Nâzi'ât, Târik); 43) Hacı Beşir Ağa 10, 608 yaprak, 1-37, 67, 78-79, 86. sureler (= Fatiha-Şâffât, Mulk, Naba³-Nâzi'ât, Târik); 44) Hacı Beşir Ağa 666 (127^b-132^b), 67. sure (Mülk); 45) Hacı Mahmud Efendi $\frac{92}{2}$, 169 yaprak, 1-2 sureler (= Fatiha-Baqara); 46) Hacı Mahmud Efendi $\frac{98}{2}$, 505 yaprak, 1316 istinsahlı; 3-9, sureler (= Âl-i İmrân-Tavba). 47) Hacı Mahmud Efendi $\frac{98}{3}$, 891 yaprak, 1316 istinsahlı, 10-37. sureler (Yünus-Şâffât; son üç nusha bir takım teşkil eder); 48) Hacı Mahmud Efendi 326, 16 yaprak, 67. sure (= Mulk); 49) Hacı Selim Ağa 62, 529 yaprak, 1006 istinsahlı, 1-37. sureler (= Fatiha-Şâffât); 50) Hâlet Efendi 19, 786 yaprak, 1003 istinsahlı, 1-37, 67, 78-79, 86. sureler (= Fatiha-Şâffât, Mulk, Naba³-Nâzi'ât, Târik); 51) Hâlet Efendi 810 (156^b-163^a), 1. sure (= Fatiha); 52) Hâlet Efendi 810 (163^b-168^b), 67. sure (= Mulk); 53) Hâlet Efendi 810 (168^b-172^a), 4. sure (= Nisa); 54) Hasan Hüsnü Paşa 65 (1^b-8^a), 975 istinsahlı, 67. sure (= Mulk); 55) Hasan Hüsnü Paşa 65 (8^b-12^b), 975 istinsahlı, 78. sure (= Naba³); 56) Hasan Hüsnü Paşa 65 (205^a-207^a), 89. sure (= Facr); 57) Hasan Hüsnü Paşa 108, 300 yaprak, 1-9. sureler (= Fatiha-Tavba); 58) Hasan Hüsnü Paşa 108 (mükerrer) 312 yaprak, 10-37. sureler (= Yünus-Şâffât), son ikisi bir takım teşkil eder; 59) Hasan Hüsnü Paşa 121 (162^a-168^b), 1. sure (= Fatiha); 60) Hasan Hüsnü Paşa 121 (168^b-174^a), 67. sure (= Mulk); 61) Hasan Hüsnü Paşa 121 (313^b-315^a), 2. sure (= Baqara)deki «Kursî» âyeti; 62) Hekimoğlu Ali Paşa 937 (152^a-155^b), 67. sure (= Mulk); 63) Hekimoğlu Ali Paşa 937 (155^b-158^a), 78. sure (= Naba³); 64) Hüsrev Paşa 751 (1^b-12^b), 67,

78. sureler (= Mulk, Naba³); 65) İsmihan Sultan 16, 286 yaprak, 10-37. sureler (= Yūnus-Şāffāt); 66) İsmihan Sultan 17, 157 yaprak, 3-4, 7-9. sureler (= Âl-i ‘İmrān-Nisā², A[‘]rāf-Tavba), 67) İsmihan Sultan 18, 570 yaprak, 1-37. sureler (= Fātiha-Şāffāt); 68) İsmihan Sultan 428 (1^b-5^b), 67. sure (= Mulk); 69) İzmirli İsmail Hakkı 3672 (1^b-7^b), 1. sure (= Fātiha); 70) İzmirli İsmail Hakkı 3672 (7^b-12^a), 67. sure (= Mulk); 71) Kadızāde Mehmed 556 (13^b-24^b), 78 ve 67. sureler (= Naba³ Mulk); 72) Karaçelebizāde Hüsameddin 19, 782 yaprak, 1-37. sureler (= Fātiha-Şāffāt); 73) Karaçelebizāde Hüsameddin 20 (1^b-162^b), 6-8. sureler (= An[‘]ām-Anfāl); 74) Karaçelebizāde Hüsameddin 344 (16^b-21^b), 67. sure (= Mulk); 75) Kılıç Ali Paşa 44, 400 yaprak, 1062 istinsahlı 1-37, 67, 78-79, 86. sureler (= Fātiha-Şāffāt, Mulk, Naba³-Nāzi[‘]āt, Tāriḳ); 76) Kılıç Ali Paşa 146 (4^b-6^a), 1. sure (= Fātiha); 77) Kılıç Ali Paşa 1024 (1^b-7^a), 67. sure (= Mulk); 78) Kılıç Ali Paşa 1028 (320^b-324^a) 24. sure (= Nūr) de الله النور السموات والارض âyeti. 79) Köprülü Mehmed Paşa 63, 595 yaprak, 990 istinsahlı, 11-35. sureler (= Hūd-Fātir); 80) Köprülü Mehmed Paşa 64, 560 yaprak, 1-37, 67, 78-79, 86. sureler (= Fātiha-Şāffāt, Mulk, Naba³-Nāzi[‘]āt, Tāriḳ); 81) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (1^b-4^b), 67. sure (= Mulk); 82) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (4^b-6^b), 78. sure (= Naba³); 83) Lâleli 123, 500 yaprak, 1-38. sureler (= Fātiha-Şād); 84) Lâleli 124, 211 yaprak 1-6. sureler (= Fātiha-An[‘]ām); 85) Lâleli 125, 256 yaprak, 18-37. sureler (= Kahf-Şāffāt); 86) Lâleli 178 (1^b-13^b), 103. sure (= A[‘]şr); 87) Lâleli 179, 10 yaprak, 67. sure (= Mulk); 88) Lâleli 2433 (104^b-110^a), 1. sure (= Fātiha); 89) Lâleli 3645 (9^b-18^b), 1. sure (= Fātiha); 90) Lâleli 3654 (19^b-26^a), 67. sure (= Mulk); 91) Mehmed Ağa Camisi 17, 433 yaprak, 1-18. sureler (= Fātiha-Kahf); 92) Mehmed Ağa Camisi 18, 194 yaprak, 19-37. sureler (= Maryam-Şāffāt); 93) Mihrişah Sultan 13, 317 yaprak, 973 istinsahlı, 1-9. sureler (= Fātiha-Tavba); 94) Mihrişah Sultan 14, 418 yaprak, 7-37. sureler (= A[‘]rāf-Şāffāt); 95) Muhtelit 1696 (29^b-36^a), 67. sure (= Mulk); 96) Murad Molla 59, 744 yaprak, 97) Murad Molla 60, 674 yaprak, 1-37. sureler (= Fātiha-Şāffāt); 98) Murad Molla 1834 (1^b-4^b), 67. sure (= Mulk); 99) Murad Molla 1834 (4^b-7^a), 78. sure (= Naba³); 100) Murad Molla 1834 (273^b-276^a), 79. sure (= Nāzi[‘]āt); 101) Murad Molla 1834 (276^a-277^a), 86. sure (= Tāriḳ); 102) Nuruosmaniye 189, 538 yaprak, 1-37, 67. sureler (= Fātiha-Şāffāt, Mulk); 103) Nuruosmaniye 190, 595 yaprak, 1-37, 67, 78-79, 86. sureler (= Fātiha-Şāffāt, Mulk, Naba³-Nāzi[‘]āt, Tāriḳ); 104) Nuruosmaniye 4909 (86^b-92^b), 1007 istinsahlı, 67. sure (= Mulk); 105) Reşid Efendi 34, 592 yaprak, 1-37, 67, 78-79, 86. sureler (= Fātiha-Şāffāt, Mulk, Naba³-Nāzi[‘]āt, Tāriḳ); 106) Reşid Efendi

1030 (73^b-80^a), 1. sure (= Fatiha); 107) Reşid Efendi 1049 (35^a-46^b), 1. sure (= Fatiha); 108) Reşid Efendi 1049 (46^b-55^a), 67. sure (= Mulk); 109) Reşid Efendi 1049 (55^a-60^b), 78. sure (= Naba²); 110) Revan 2011 (242^b-250^a), 67. sure (= Mulk); 111) Revan 2022 (1^b-7^b), 1014 istinsahlı, 67. sure (= Mulk); 112) Revan 2022 (8^b-16^b), 78-79. sureler (= Naba²-Nāzi^cāt); 113) Revan 2022 (17^a-18^b), 86. sure (= Tārik); 114) Revan 2032 (4^b-10^a), 1. sure (= Fātiha); 115) Revan 2032 (70^b-75^a), 67. sure (= Mulk); 116) Revan 2032 (486^b-490^a), 78. sure (= Naba²); 117) Revan 2037 (1^b-9^a), 32. sure (= Sacda); 118) Revan 2047 (1^b-9^a), 67. sure (= Mulk); 119) Revan 2047 (9^b-14^b), 78. sure (= Naba²); 120) Sultan I. Ahmed 29, 341 yaprak, 1-37, 67, 78-79. sureler (= Fātiha-Şāffāt, Mulk, Naba²-Nāzi^cāt); 121) Sultan I. Ahmed 30, 701 yaprak, 1-37, 67, 78-79. sureler (= Fātiha-Şāffāt, Mulk, Naba²-Nāzi^cāt); 122) Süleymaniye 109 (1^b-56^a), 963 istinsahlı, 6. sure (= An^cām); 123) Şehid Ali Paşa 78, 410 yaprak, 1117 istinsahlı, 1-26 sureler (= Fātiha-Şu^cara²); 124) Şehid Ali Paşa 79, 87 yaprak, 27-37. sureler (= Naml-Şāffāt); 125) Şehid Ali Paşa 80, 312 yaprak, 972 istinsahlı, 10-37. sureler (= Yūnus-Şāffāt); 126) Şehid Ali Paşa 208 (41^b-48^b), 67. sure (= Mulk); 127) Şehid Ali Paşa 942 (111^b-115^a), 1. sure (= Fātiha); 128) Şehid Ali Paşa 2725 (21^b-29^b); 1 ve 67. sureler (= Fātiha, Mulk); 129) Şehid Ali Paşa 2737 (1^b-6^b), 67. sure (= Mulk); 130) Üçüncü Ahmed 81, 432 yaprak, 1000 istinsahlı, 1-37. sureler (= Fātiha-Şāffāt); 131) Üçüncü Ahmed 1545 (6^b-12^b), 67. sure (= Mulk); 132) Üçüncü Ahmed 1545 (12^b-18^a), 975 istinsahlı, 78. sure (= Naba²); 133) Üniversite (Arapça) 1570 (25^b-28^b), 67. sure (= Mulk); 134) Üniversite (Arapça) 1589 (1^b-12^a), 67. sure (= Mulk), (Zahriyede müellif yazısı olduğu kayıtlı) 135) Üniversite (Arapça) 1895, 346 yaprak, 992 istinsahlı, 1-37. sureler (= Fātiha-Şāffāt); 136) Üniversite (Arapça) 2019 (28^b-66^b), 6. sure (= An^cām); 137) Üniversite (Arapça) 2660, 59 yaprak, 6. sure (= An^cām); 138) Üniversite (Arapça) 3136 (1^b-6^b), 6. sure (= An^cām); 139) Üniversite (Arapça) 3571 (20^b-24^b), 67. sure (= Mulk); 140) Üniversite (Arapça) 4222 (1^a-7^a); 141) Üniversite (Arapça) 4768 (9^b-13^b), 67. sure (= Mulk); 142) Üniversite (Arapça) 4768 (14^b-20^a), 78. sure (= Naba²); 143) Üniversite (Arapça) 4768 (20^b-21^b), 86. sure (= Tārik); 144) Üniversite (Arapça 4768) (22^a-27^b), 1080 istinsahlı, 1. sure (= Fātiha); 145) Veliyeddin Efendi 167 (1^b-28^a), 6. sure (= An^cām); 146) Veliyeddin Efendi 167 (29^b-129^b), 6. sure (= An^cām); 147) Yeni Cami 20, 503 yaprak, 956 istinsahlı, 1-37, 67, 78-79, 86. sureler (= Fātiha-Şāffāt, Mulk, Naba²-Nāzi^cāt, Tārik); 148) Yeni Cami 21, 412 yaprak, 1-37. sureler (= Fātiha-Şāffāt); 149) Yeni Cami 22, 255 yaprak, 7-25. sureler (=

A^{raf}-Furkân); 150) Yeni Cami 23, 162 yaprak, 19-27. sureler (= Mar-yam-Naml); 151) Yeni Medrese 6, 452 yaprak, 1006 istinsahlı, 1-37. sureler (= Fâtiha-Şâffât); 152) Yusuf Ağa 15, 200 yaprak, 1-5. sureler (Fâtiha-Mâ'ida); 153) Yusuf Ağa 16, 184 yaprak, 6-11. sureler (= An^câm-Hud); 154) Yusuf Ağa 18, 275 yaprak, 14-37. sureler (= İbrâ-him-Şâffât).

28. *Hâşiya 'ala Anvar al-Tanzil li'l Bayzavî.*

H. 685 veya 692'de ölen meşhur al-Bayzâvî'nin tefsire ait *Anvar al-Tanzil va Asrâr al-ta'vil* adlı eserinin bir bölümünün haşiyesidir.

Yazmalar: 1) Karaçelebizâde Hüsâmeddin 26 (Mükerrer), 148 yaprak, 966 istinsahlı; 2) Lâleli 3653 (168^b-169^a), (Secde suresi); 3) Râgıb Paşa 145, 145 yaprak; 4) Süleymaniye 153, 127 yaprak, (iyi nusha); 5) Süleymaniye 164, 123 yaprak; 6) Veliyeddin Efendi 295, 123 yaprak, 1027 istinsahlı; 7) Veliyeddin Efendi 304 (85^b-133^a); 8) Yahya Tevfik 24, 128 yaprak, 9) Yusuf Ağa 65 (1^b-100^b), 1074 istinsahlı.

29. *Hâşiya 'alâ Hâşiyat al-Şarif al-Curcâni 'ala'l-Kaşşaf.*

H. 538 de ölen Zemaşşerî'nin *al-Kaşşâf 'an Haqâ'ik al-Tanzil* adlı tefsirine Seyyid Şerif tarafından yazılan haşiyenin haşiyesi.

Yazmalar: 1) Bayazıd 741, 152 yaprak; 2) Fatih 578 (171^b-178^b); 3) Hacı Mahmud Efendi 200, 138 yaprak; 4) Lâleli 335, 128 yaprak; 5) Lâleli 3712 (72^b-101^a); 6) Murad Molla 268 (126^b-214^b); 7) Murad Molla 1830 (114^b-207^b); 8) Şehid Ali Paşa 321 (1^b-62^b); 9) Üniversite (Arapça) 256 (168^b-174^b), 988 istinsahlı; 10) Yeni Cami 148, 146 yaprak.

30. *Şarh al-^caşr fi Ma^cşar al-^caşr (= GAL, Suppl., nr. 35).*

Kıyamet gününde insanların toplanacağından bahis on âyetin tefsiri.

Yazmalar: 1) Âtîf Efendi 2802 (22^a-37^b); 2) Âtîf Efendi 2816 (14^a-22^b); 3) Bağdatlı Vehbi 2041 (23^b-39^b); 4) Esad Efendi 246 (6^b-16^b); 5) Esad Efendi 3587 (152^a-165^a); 6) Esad Efendi 3741 (83^a-91^b); 7) Fatih 5337 (1^b-10^a); 8) Hacı Mahmud Efendi 1991 (1^b-15^b); 9) Hâlet Efendi 810 (1^a-15^b); 10) Hâlet Efendi 813 (9^b-21^a); 11) Hasan Hüsni Paşa 135 (1^b-18^a); 12) Hüdâî 1796 (135^b-149^a); 13) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (6^b-15^b); 14) Lâleli 3645 (26^a-40^b); 15) Murad Molla 1834 (34^a-43^b); 16) Reşid Efendi 1031 (1^b-21^a); 17) Reşid Efendi 1048 (1^b-19^b); 18) Revan 2022 (19^b-35^a); 19) Revan 2032 (10^a-23^a); 20) Üniversite (Arapça) 3302 (1^b-10^b).

31. R. fi Tafzîl ayat al-Kursi.

2. sure olan «Bakara» suresinin 255. ayeti olup içinde «Kürsî» kelimesi geçtiği için «Kürsî ayeti» diye anılan ve 170 harfli olduğu için en uzun ayetlerden bulunan bu âyet, Tanrı'nın sıfatlarından bahsetmektedir.

Yazmalar: 1) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (70^a-70^b); 2) Lâleli 3682 (77^b-78^b); 3) Üçüncü Ahmed 1545 (300^a-300^b).

32 Şarh du^{ca} al-kunût.

Vitir namazından sonra ve cenaze namazında okunan kunût duası, bir söylentiye göre aslında âyet olmakla beraber Kur'an toplanırken dışarda bırakılmıştır. Aşağıdaki 7 nushanın başlangıçları başka başkadır. Üç türlü başlangıç vardır:

- 1— اللهم انا نستعينك الاستعانة [1,2 ve 3 numaralı nushalar],
- 2— القنوت الطاعة والدعاء [4,6 ve 7 numaralı nushalar],
- 3— اللهم انا لك وهم البنين [5 numaralı nusha].

Yazmalar: 1) Âtîf Efendi 2802 (144^b-145^a); 2) Dügümlü Baba 446 (76^b-77^a), 995 istinsahlı; 3) Esad Efendi 3792 (107^a-107^b); 4) Hasan Hayri 146 (117^b-120^b); 5) Hasan Hüsnü Paşa 121 (151^a-153^a); 6) Lâleli 3733 (101^b-103^b); 7) Üniversite (Arapça) 3726 (22^a-26^a).

33. [R. fi ma^{ca}na 'l-ḥamd].

Yazma: 1) Murad Molla 1834 (251^a-255^a), 225×128 (155×70) mm. ölçümünde, 25 satırlı.

34. R. fi 'l-Muḡayyabāt al-ḥams.

Kıyametin ne zaman kopacağı, yağmurun ne zaman yağacağı, ana karnındaki çocuğun erkek mi, yoksa kız mı doğacağı, insanın yarınki kazancının ne kadar olacağı ve insanın nerde öleceğinin yalnız Tanrı tarafından bilindiği hakkında Loḡmān sûresindeki âyetin (XXXI, 34) tefsiridir, (bk. GAL, Suppl., I, 669, nr. 11a).

Basma: *Rasā'il İbn Kamāl*, İstanbul, 1316, s. 186-200.

Yazmalar: 1) Âtîf Efendi 2802 (151^b-158^b); 2) Âtîf Efendi 2816 (90^b-94^b); 3) Ayasofya 4794 (190^b-198^a); 4) Ayasofya 4820 (146^a-151^b); 5) Bağdatlı Vehbi 2041 (233^a-241^b); 6) Esad Efendi 3634 (46^b-54^b); 7)

Fatih 5340 (54^b-61^a); 8) Hafid Efendi 452 (103^b-109^a); 9) Hâlet Efendi 810 (226^b-233^a); 10) Hasan Hüsnü Paşa 121 (100^a-106^b); 11) Kılıç Ali Paşa 1028 (283^a-289^b); 12) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (179^b-184^a); 13) Murad Molla 1831 (320^b-326^a); 14) Murad Molla 1834 (162^a-167^b); 15) Reşid Efendi 1031 (200^a-210^b); 16) Reşid Efendi 1049 (193^b-203^a); 17) Revan 2022 (184^b-191^b); 18) Üçüncü Ahmed 1545 (145^a-154^b), 976 istinsahlı; 19) Üniversite (Arapça) 4768 (268^b-273^a).

35. *R. fi anna 'l-Kur'ān kalām Allāh al-ḳadīm* (= *GAL, Suppl.*, I, 688, nr. 4).

Başlangıç : الحمد لله الذى انزل القرآن كلاما مؤلفا منظما ...

Basma : *Rasā'il İbn Kamāl*, İstanbul, 1316, s. 131-136.

Yazmalar : 1) Âşir Efendi 459 (37^a-39^a); 2) Âtîf Efendi 2827 (151^a-154^a); 3) Ayasofya 4794 (79^a-81^b); 4) Ayasofya 4820 (173^a-174^b); 5) Bağdatlı Vehbi 2141 (1^b-3^a); 6) Esad Efendi 3551 (85^a-87^a); 7) Esad Efendi 3551 (140^b-141^b); 8) Esad Efendi 3587 (143^a-145^b); 9) Fatih 5340 (46^b-48^b); 10) Hasan Hüsnü Paşa 65 (275^a-277^b); 11) Hasan Hüsnü Paşa 121 (93^a-95^b), 979 istinsahlı, 12) Hekimoğlu Ali Paşa 937 (112^b-114^a); 13) Hüdâî 1796 (159^b-162^a); 14) İsmihan Sultan 428 (79^a-80^b); 15) İzmirli İsmail Hakkı 3672 (24^a-25^b); 16) Kadızâde Mehmed 549 (9^a-11^a); 17) Kılıç Ali Paşa 1028 (159^b-161^b), 986 istinsahlı; 18) Lâleli 3646 (228^b-232^a); 19) Lâleli 3698 (70^a-72^b); 20) Lâleli 3761 (11^b-14^a); 21) Murad Molla 1831 (195^b-197^a); 22) Murad Molla 1834 (239^a-241^a); 23) Murad Molla 1834 (309^b-311^a); 24) Reşid Efendi 1031 (246^b-250^a); 25) Süleymaniye 1046 (183^a-184^b); 26) Süleymaniye 1074 (115^b-118^b); 27) Üniversite (Arapça) 1499 (36^a-37^b); 28) Üniversite (Arapça) 3136 (86^b-88^a), 943 istinsahlı; 29) Üniversite (Arapça) 4770 (35^a-37^b), (sayfa kenarında); 30) Üniversite (Arapça) 6409 (6^b-9^a).

36. *R. fi cavāz al-isti'car...* (= *GAL, Suppl.*, I, 688, nr. 1^a).

Başlangıç : الحمد لوليه والصلوة على نبيه و بعد فاعلم ان بعض مشايخنا استحسنوا الاستيعار على تعليم القرآن ...

Basma : *Rasā'il*, 227—228.

Yazmalar : 1) Âtîf Efendi 2802 (206^a-206^b); 2) Âtîf Efendi 2816 (119^b-200^a); 3) Ayasofya 4794 (180^a-180^b); 4) Bağdatlı Vehbi 2041 (330^a-331^a); 5) Esad Efendi 3634 (38^b); 6) Fatih 5403 (33^a-33^b); 7) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (97^a-97^b); 8) Murad Molla 1834 (232^a-232^b); 9) Süleymaniye 1045 (138^b-139^b).

37. R. fi' r-cāz al-Kur'ān (GAL, Suppl., nr. 8).

Başlangıç : ... الحمد لله الذى انزل كلاماً بلاغته معجزة ...

Yazmalar : 1) Âtîf Efendi 2816 (129^a-132^a); 2) Âtîf Efendi 2827 (144^a-150^b); 3) Ayasofya 4794 (278^a-283^a); 4) Ayasofya 4797 (35^b-40^b); 5) Bağdatlı Vehbi 25 (49^b-55^a); 6) Bağdatlı Vehbi 2141 (6^b-14^b); 7) Bayazıd 8046 (123^b-129^a); 8) Bayazıd 18.096 (s. 510-530); 9) Dügümlü Baba 351 (69^b-77^a); 10) Esad Efendi 3551 (70^a-74^b); 11) Esad Efendi 3587 (102-107^a); 12) Esad Efendi 3618 (26^a-32^a); 13) Esad Efendi 3646 (27^b-31^a); 14) Esad Efendi 3652 (55^a-58^b); 15) Fatih 5337 (45^b-49^a); 16) Fatih 5390 (157^b-162^b); 1105 istinsahlı. 17) Hacı Mahmud Efendi 1991 (59^a-64^b); 18) Hâlet Efendi 810 (181^a-186^b); 19) Hâlet Efendi 828 (61^b-65^a); 20) Hasan Hüsnü Paşa 65 (68^a-75^a); 21) Hasan Hüsnü Paşa 121 (110^a-115^a); 22) Hüdâi 1796 (152^b-158^b); 23) İzmirli İsmail Hakkı 3672 (19^b-23^b); 24) Kılıç Ali Paşa 1028 (40^b-46^a); 25) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (166^b-170^a); 26) Lâleli 3645 (1^b-6^a); 27) Lâleli 3682 (138^b-145^b); 28) Murad Molla 1831 (31^b-35^a); 29) Murad Molla 1834 (135^b-139^a); 30) Pertev Paşa 653 (186^b-192^b); 31) Râgıb Paşa 1460 (46^b-49^b); 32) Reşid Efendi 1005 (17^a-20^b); 33) Reşid Efendi 1049 (102^b-111^b); 34) Revan 2011 (164^b-169^a); 35) Revan 2032 (112^a-116^b); 36) Üniversite (Arapça) 1499 (39^b-43^a); 37) Üniversite (Arapça) 1511 (47^a-53^b); 38) Üniversite (Arapça) 1570 (46^a-48^b); 39) Üniversite (Arapça) 1589 (105^a-116^a), (Zahriyede derginin müellif yazısı olduğu kayıtlı); 40) Üniversite (Arapça) 3136 (200^a-205^a); 41) Üniversite (Arapça) 3691 (7^a-10^a); 42) Üniversite (Arapça) 3813 (s. 298-310), 1283 istinsahlı; 43) Üniversite (Arapça) 4222 (64^b-71^b); 44) Üniversite (Arapça) 6409 (103^a-109^b); 45) Veliyed-din Efendi 3271 (216^b-226^a); 46) Yahya Tevfik 440 (46^b-51^b).

38. R. fi 'l-basmala.

Başlangıç : قال الفقيه ابو الليث نصر بن محمد بن ابراهيم السمرقندى...

Yazmalar : 1) Âşir Efendi 430 (110^b-111^a); 2) Hâlet Efendi 810 (131^b-132^b); 3) Süleymaniye 1074 (4^a-5^b).

39. Şarh arba'ūna hadišan (= GAL, Suppl., II, 669, nr. 13).

Kemalpaşa-oğlu'nun hadîs üzerinde birkaç eseri vardır. Bazıları kırk veya daha az sayıda hadîsin şerhi olduğu gibi, tek veya çift hadîs üzerinde olanlar da vardır. Kırk hadîs üzerine olanlardan biri *السلام قبل الكلام* hadîsi ile başlamaktadır. «Birinci kırk hadîs şerhi» dediğim bu eser 19 Şaban 933 (= 21 Mayıs 1527) tarihinde telif olunmuş-

tur. Bu şerh h. 979'da Âşık Nitâî tarafından Türkçeye çevrilip, 1316'da İstanbul'da, 56 sayfalık bir kitap halinde, basılmıştır. Bu basmanın bir nushası: Ali Emîrî (Şer'iyeye) 67'dedir.

Yazmalar: 1) Amcazâde Hüseyin Paşa 450 (121^a-123^b), (Eksik); 2) Amcazâde Hüseyin Paşa 451 (1^b-14^b); 3) Âtîf Efendi 2816 (37^b-43^b); 4) Ayasofya 4794 (1^b-11^b); 5) Ayasofya 4797 (16^b-25^b); 6) Bağdatlı Vehbi 2041 (39^b-52^a); 7) Bağdatlı Vehbi 2174 (34^b-46^b); 8) Bayazîd 11.909 (9^b-25^b); 9) Dügümlü Baba 351 (8^a-38^a); 10) Dügümlü Baba 446 (33^b-36^b) (Kısaltılmış); 11) Esad Efendi 3551 (29^a-54^b); 12) Esad Efendi 3587 (64^b-73^b); 13) Esad Efendi 3617 (1^b-8^b); 14) Esad Efendi 3646 (51^b-58^a); 15) Esad Efendi 3784 (3^b-14^b); 16) Fatih 147 (283^a-286); 17) Hacı Beşir Ağa 656 (222^b-227^a), 996 istinsahlı; 18) Haçı Mahmud Efendi 697 (7^b-19^a); 19) Hâlet Efendi 813 (92^b-100^b); 20) Hasan Hüsnü Paşa 65 (13^b-24^b); 21) Hasan Hüsnü Paşa 121 (153^b-161^b); 22) Hekimoğlu Ali Paşa 937 (93^b-100^b); 23) Hüsrev Paşa 751 (50^b-61^b); 24) İbrahim Efendi 190 (1^b-10^a); 25) İsmihan Sultan 428 (17^a-25^b); 26) İzmirli İsmail Hakkı 3672 (34^a-41^b); 27) Kadızâde Mehmed 548 (43^b-49^b); 28) Kadızâde Mehmed 562 (26^a-42^b); 29) Kasidecizâde Süleyman Sırrı 677 (218^b-243^a); 30) Kasidecizâde Süleyman Sırrı 724 (52^b-60^a), 1062 istinsahlı; 31) Kılıç Ali Paşa 1028 (1^b-10^a), 985 istinsahlı, (eski numarası: 1048); 32) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (20^b-26^b); 33) Lâleli 2433 (49^b-59^b), 965 istinsahlı; 34) Lâleli 3698 (22^b-32^a); 35) Lâleli 3706 (445^b-456^a); 36) Lâleli 3710 (1^b-11^a); 37) M. Arif — M. Murad 77 (1^a-3^a); 38) Murad Molla 1831 (1^b-7^b); 39) Murad Molla 1834 (44^a-51^a); 40) Reisülküttâb 169 (127^b-136^a), 1122 istinsahlı; 41) Reisülküttâb 1157 (49^b-53^a); 42) Reşid Efendi 858 (208^b-217^a), 1091 istinsahlı; 43) Reşid Efendi 1030 (82^b-88^b); 44) Reşid Efendi 1031 (21^b-37^a); 45) Reşid Efendi 1048 (28^b-42^a); 46) Revan 2022 (35^b-46^b); 47) Revan 2032 (75^a-83^a); 48) Revan 2037 (9^b-17^b); 1014 istinsahlı; 49) Revan 2047 (140^b-155^b); 50) Şehid Ali Paşa 942 (98^b-103^b); 51) Üçüncü Ahmed 1545 (18^b-31^b), 975 istinsahlı; 52) Üniversite (Arapça) 1570 (50^a-56^b); 53) Üniversite (Arapça) 1589 (12^a-33^a), (Zahriyedeki kayda göre müellif yazısı); 54) Üniversite (Arapça) 3136 (7^a-17^a); 55) Üniversite (Arapça) 3813 (s. 2-25), 1283 istinsahlı; 56) Üniversite (Arapça) 4222 (7^b-18^b); 57) Üniversite (Arapça) 4768 (40^b-47^a), 1080 istinsahlı; 58) Üniversite (Arapça) 4768 (273^b), (eksik, yalnız iki hadis); 59) Üniversite (Arapça) 5152 (1^b-8^a).

40. *Arba'una hadišan* (krş. GAL, Suppl., II, 669, nr. 13^b)

Bu risâlenin ilk hadîsi «يسروا ولا تعسروا» dur. Üçüncü Ahmed Kütüphanesindeki 1545 numaralı nushaya (32^b-50^a) göre, telifi h. 933'tür.

Yazmalar: 1) Âtîf Efendi 2816 (43^b-51^b); 2) Ayasofya 4794 (12^a-25^b), 933 istinsahlı, (Müellif nushasından istinsah edilmiştir); 3) Ayasofya 4797 (5^b-16^b); 4) Bağdatlı Vehbi 2041 (52^a-67^a); 5) Bayazid 11.909 (25^b-45^a), 982 istinsahlı; 6) Çorlulu Ali Paşa 94 (1^b-20^a); 7) Çorlulu Ali Paşa 94 (31^a-55^b); 8) Esad Efendi 343, 7 yaprak; 9) Esad Efendi 3551 (16^a-29^a); 10) Esad Efendi 3587 (74^a-84^b); 11) Esad Efendi 3617 (8^b-18^b); 12) Esad Efendi 3646 (58^b-67^a); 13) Hacı Mahmud Efendi 697 (1^b-3^a); 14) Hâlet Efendi 813 (101^a-112^a); 15) Hasan Hüsnü Paşa 65 (25^a-40^a); 16) Hekimoğlu Ali Paşa 937 (100^b-110^a); 17) Hüsrev Paşa 751 (35^b-65^a); 18) İbrahim Efendi 190 (10^b-19^a); 19) İsmihan Sultan 428 (5^b-16^b); 20) İzmirli İsmail Hakkı 3672 (41^b-51^a); 21) Kadızâde Mehmed (5^b-26^b); 22) Kasidecizâde Süleyman Sırrı 677 (230^b-243^a); 23) Kılıç Ali Paşa 1028 (10^a-21^b); 24) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (37^b-45^b); 25) Lâleli 2433 (60^a-72^a), 965 istinsahlı; 26) Lâleli 3698 (32^a-46^b), 964 istinsahlı; 27) Lâleli 3710 (11^b-22^b); 28) Murad Molla 1831 (8^b-18^a); 29) Murad Molla 1834 (51^a-60^a); 30) Reisülküttâb 1157 (53^a-58^a); 31) Reşid Efendi 858 (208^b-218^a), (Sayfa kenarında); 32) Reşid Efendi 1031 (37^b-56^b); 33) Reşid Efendi 1048 (42^a-60^b), 1019 istinsahlı; 34) Revan 2022 (47^a-62^b); 35) Reyân 2032 (83^a-93^b); 36) Revan 2037 (19^b-30^a), 1014 istinsahlı; 37) Revan 2047 (20^b-39^b); 38) Şehid Ali Paşa 942 (104^a-110^b); 39) Şehid Ali Paşa 1505 (1^b-10^a), (eksik. 31 hadis); 40) Üçüncü Ahmed 1545 (32^b-50^a), 975 istinsahlı; 41) Üniversite (Arapça) 1589 (33^a-59^b), (Zahriyedeki kayda göre müellif yazısı); 42) Üniversite (Arapça) 3136 (17^b-30^a); 43) Üniversite (Arapça) 3813 (s. 26-51), 1283 istinsahlı; 44) Üniversite (Arapça) 4222 (19^a-35^b); 45) Üniversite (Arapça) 4768 (48^a-58^b), 1080 istinsahlı; 46) Üniversite (Arapça) (8^b-17^a).

41. *Şarh salâşûn hadîsan* (krş. GAL, Suppl, II nr. 13^a).

اللهم لا خير الا خيرا ولا طير الا طيرا ولا اله غيرك hadîsi ile başlamaktadır.

Bazı nushalar 29 veya 24 hadislidir.

Yazmalar: 1) Âtîf Efendi 2816 (51^b-61^a), (24 hadisli); 2) Ayasofya 4794 (26^a-35^b); 3) Bağdatlı Vehbi 2041 (67^a-77^a); 4) İzmirli İsmail Hakkı 3672 (51^a-58^a), (29 hadisli); 5) Karaçelebizâde Hüsâmeddin 349 (1^b-10^a); 6) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (32^b-37^b); 7) Murad Molla 1831 (18^b-25^a); 8) Murad Molla 1834 (60^a-66^a); 9) Revan 2022 (63^a-72^b); 10) Revan 2032 (23^a-30^a) (29 hadisli); 11) Üçüncü Ahmed 1545 (60^b-71^b) 975 istinsahlı; 12) Üniversite (Arapça) 4768 (34^b-40^a).

42. *Arba^c va işrân hadîsan* (= GAL, Suppl, nr. 13^b).

أما الأعمال بالنيات hadîsi ile başlayan bu risalenin bazı nushalarında 36 hadis varsa da daha çok 24 hadîsten ibaret bulunmaktadır.

Yazmalar : 1) Ayasofya 4794 (35^a-42^a); 2) Bağdatlı Vehbi 2041 (77^a-87^a); 3) Esad Efendi 3646 (44^b-51^a); 4) Hasan Hüsnü Paşa 65 (287^b-295^a); 5) Hüsrev Paşa 751 (26^b-34^b); 6) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (27^b-31^b); 7) Murad Molla 1831 (25^b-30^b); 8) Murad Molla 1834 (66^a-71^a); 9) Revan 2022 (73^a-78^a); 10) Üçüncü Ahmed 1545 (50^b-59^b), 975 istinsahlı; 11) Üniversite (Arapça) 4768 (29^b-34^a); 1080 istinsahlı.

43. *Şarh kaolihî sa-uħbirukum bi-avval amri* (GAL, Suppl., II, 670, nr. 75).

Basma : *Rasâ'il*, s. 102-107.

Yazmalar : 1) Âtîf Efendi 2816 (193^b-195^b); 2) Ayasofya 4794 (125^a-128^a); 3) Bağdatlı Vehbi 2041 (87^a-90^a); 4) Bayazıd 8046 (51^b-54^a); 5) Bayazıd 18.096 (s. 229-239); 6) Esad Efendi 3646 (175^b-176^b); 7) Esad Efendi 3652 (134^b-136^b); 8) Hacı Beşir Ağa 656 (44^a-44^b); 9) Hacı Mahmud Efendi 1991 (76^b-79^a); 10) Hacı Mahmud Efendi 5689 (12^b-15^a); 11) Hüdâî 1796 (149^a-152^a); 12) Hüdâî 1813 (1^b-6^a); 13) Kasidecizâde Süleyman Sırrı 656, 9 Şevval 1234 istinsahlı; 14) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (18^b-20^a); 15) Lâleli 3645 (68^a-71^b); 16) Lâleli 3646 (122^b-126^b); 17) Lâleli 3711 (166^b-169^a); 18) Murad Molla 1831 (117^b-119^b); 19) Murad Molla 1834 (71^a-73^a); 20) Pertev Paşa 653 (98^b-101^b); 21) Reşid Efendi 1031 (268^a-271^a); 22) Reşid Efendi 1045 (98^a-101^a); 23) Reyân 2022 (81^a-84^a); 24) Revan 2032 (459^a-462^a); 25) Şehid Ali Paşa 2811 (254^a-255); 26) Üniversite (Arapça) 3813 (s. 244-250), 1283 istinsahlı; 27) Üniversite (Arapça) 4768 (166^a-171^a).

44. [*Buħari'deki كيف كان يدعو الوحي* hadîsine dair].

Yazmalar : 1) Fatih 5381 (1^b-12^a); 2) Murad Molla 1834 (286^a-293^a).

45. [*إذا محيرم في الأمور فاستمعوا من أهل القبور* hadîsi hakkında].

Bu hadîs, Kemalpaşa-oğlu'nun ikinci kırk hadîs risalesindeki üçüncü hadîstir.

Yazmalar : 1) Bayazıd 18096 (s. 116-120); 2) Esad Efendi 2691 (175^b-176^a); 3) Esad Efendi 3668 (115^a-115^b), 1174 istinsahlı; 4) Esad Efendi 3677 (184^a), (Eksik); 5) Hekimoğlu Ali Paşa 937 (91^b-92^a); 6) Kasidecizâde Süleyman Sırrı 677 (174^a-174^b); 7) Lala İsmail 706 (206^b); 8) Üniversite (Arapça) 1459 (106^b-107^a).

46. R. fi 'l-fakr (GAL, Suppl., nr 39).

Birinci hadîsin mânâsı «yoksulluk övücüdür», ikincinininki «yoksulluk yüz karasıdır». Birbirinin zıddı olan bu iki hadîsi Kemalpaşa-oğlu bağdaştırmaktadır. Müellifin Mısır'da bulunduğu hakkında bizzat kendisi tarafından verilen bilgi de bu makalenin başlarındadır.

Yazmalar: 1) Amcazâde Hüseyin Paşa 450 (70^a-79^b); 2) Âtîf Efendi 2802 (86^a-95^a); 3) Âtîf Efendi 2816 (213^a-218^b); 4) Ayasofya 4794 (136^a-145^a); 5) Ayasofya 4797 (60^a-68^b); 6) Bayazıd 18096 (s. 140-141); 7) Esad Efendi 1419 (197^a-197^b), (Eksik); 8) Esad Efendi 3617 (18^b-25^a); 9) Esad Efendi 3618 (86^a-96^b); 10) Esad Efendi 3646 (67^b-73^b); 11) Esad Efendi 3662 (22^b-32^b); 12) Fatih 5401 (25^b-34^b), 976 istinsahlı; 13) Hacı Beşir Ağa 656 (227^a-230^b); 14) Hacı Mahmud Efendi 5689 (42^b-49^a); 15) Hâlet Efendi Eki 239 (140^b-153^a); 16) Hasan Hüsnü Paşa 65 (40^b-52^a); 17) Hasan Hüsnü Paşa 121 (115^a), (Eksik); 18) Hasan Hüsnü Paşa 121 (295^b-304^a); 19) Hüdâî 1796 (71^a-80^a); 20) Kılıç Ali Paşa 1028 (21^b-30^b), 995 istinsahlı; 21) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (102^a-107^b); 22) Lâleli 3646 (208^b-223^b); 23) Lâleli 3682 (102^b-113^a); 24) Murad Molla 1831 (157^b-164^b); 25) Murad Molla 1834 (302^a-309^a); 26) Reisülküttâb 1193 (124^a); 27) Reisülküttâb 1197 (128^a); 28) Revan 2011 (72^b-81^b); 29) Revan 2032 (93^b-101^a); 30) Revan 2047 (116^b-117^a); 31) Üniversite (Arapça) 1589 (59^b-78^a) (Zahriyedeki kayda göre müellif yazısı); 32) Üniversite (Arapça) 4222 (35^b-47^b); 33) Üniversite (Arapça) 6409 (133^b-144^a).

47. Muhimmât al-muftî (= GAL, Suppl., nr. 45).

Başlangıç: كتاب الطهارة الطهارة في اللغة عبارة عن النظافة

Yazmalar: 1) Çorlulu Ali Paşa 280 (1^b-211^b); 2) Feyzullah Efendi 1078, 229 yaprak, 1107 istinsahlı; 3) Karaçelebizâde Hüsâmeddin 204, (1^b-85^b), (sonu eksik); 4) Karaçelebizâde Hüsâmeddin 208, 235 yaprak; 5) Karaçelebizâde Hüsâmeddin 209, 183 yaprak; 6) Kılıç Ali Paşa 464, 222 yaprak, 7) Köprülü Mehmed Paşa 694, 245 yaprak, 1051 istinsahlı; 8) Mesih Paşa 18, 229 yaprak; 9) Reisülküttâb 437, 235 yaprak, Şaban 1023 istinsahlı; 10) Revan 2047 (119^a-120^a), (küçük bir parça); 11) Yeni Cami 688, 200 yaprak, 1064 istinsahlı.

48. Hâşiya 'ala 'l-Hidaya.

H. 593'te ölen Burhân al-Dîn 'Alî al-Marğînâni'nin birçok bilginler tarafından şerh ve hâşiyeleri yazılan al-Hidâya adlı tanınmış fıkıh eserinin taharet, zekât, oruç, hac, nikâh ve büyü bölümlerinin hâşiyesidir.

كتاب الطهارات الكتب في اللغة الجمع و منه ...

Yazmalar: 1) Amcazâde Hüseyin Paşa 180, 157 yaprak, 957 istinsahlı; 2) Amcazâde Hüseyin Paşa 181, 273 yaprak (bundan önceki ile bir takım teşkil eder); 3) Âtîf Efendi 810, 217 yaprak; 4) Bayazıd 2293 196 yaprak; 5) Bayazıd 2498, 282 yaprak, (sonu eksik); 6) Çelebi Abdullah Efendi 122, 187 yaprak, 968 istinsahlı; 7) Düğümlü Baba 446 (71^a-74^a), (Parça); 8) Esad Efendi 656, 469 yaprak, (Müellif yazısı); 9) Fatih 1660, 67 yaprak, (Oruç bölümü), 10) Feyzullah Efendi 2166 (1^b-163^b); 11) Hacı Beşir Ağa 229, 156 yaprak, 983 istinsahlı; 12) Hacı Selim Ağa 294, 120 yaprak; 13) Hacı Selim Ağa 310, 141 yaprak; 14) İsmihan Sultan 170 (1^b-279^a), 970 istinsahlı; 15) Karaçelebizâde Hüsâmeddin 165, 190 yaprak; 16) Kasidecizâde Süleyman Sırrı 677 (198^a-199^a), (Parça); 17) Köprülü Mehmed Paşa 557, 213 yaprak; 18) Molla Çelebi 65, 169 yaprak, 985 istinsahlı; 19) Muhtelit 1678, 144 yaprak; 20) Murad Molla 1830 (21^b-102^b), (Oruç, nikâh, büyü^c bölümleri); 21) Murad Molla 1834 (282^b-286^a), (Hiyâr al-Rû'ye bölümü), 22) Murad Molla 1834 (296^a-302^a), (Büyü^c bölümü); 23) Nuruosmaniye 1484, 168 yaprak; 24) Nuruosmaniye 1485, 256 yaprak, 999 istinsahlı; 25) Serez 960 (1^b-98^b); 26) Serez 3897 (54^b-59^a); (Adab al-Kâzî bölümü); 27) Süleyman 432, 267 yaprak; 28) Süleyman 568, 217 yaprak, 959 istinsahlı, (Eksik); 29) Şehid Ali Paşa 724 (1^b-29^a), (Büyü^c bölümü); 30) Şehid Ali Paşa 879 (1^b-242^a), 957 istinsahlı; 31) Tırnovalı 632, 272 yaprak, (Sonu eksik); 32) Üniversite (Arapça) 4768 (260^b-267^a).

49. *İşlah al-Vikaya* ve *İzâh al-İşlâh* (bk. *GAL, Suppl.*, nr. 170).

İşlâh el-Vikāya, Şadr al-Şarî'a 'Ubayd Allah al-Mahbûbi'nin *Vikayat al-rivāya fi masā'il al-Hidaya* adlı fıkıh eserinin yanlışlarını düzeltmek için yazılmıştır. Sonra da bunun şerhi olarak *İzah al-İşlâh*'i telif etmiştir. Bu ikincisi Edirne'de 928 Şevvalinin sonuncu pazar günü bitirilmiştir. (= 21 Eylül 1522). Her iki eserin de başlangıçları aynı olduğu için tarafımdan aynı eser sanılarak, kaydolunmuş ve sonradan tekrar kontrolüne imkân kalmadığı için ister istemez metin ve şerh aynı cetvelde gösterilmiştir.

Başlangıç: أحمد في البداية على الهداية والوذية

Yazmalar: 1) Ali Emîrî Efendi (Arapça) 581, 269 yaprak, 1001 istinsahlı; 2) Ali Emîrî Efendi (Arapça) 582, 349 yaprak, 1020 istinsahlı; 3) Amcazâde Hüseyin Paşa 170, 352 yaprak, 954 istinsahlı;

- 4) Âtîf Efendi 741, 228 yaprak, 954 istinsahlı; 5) Ayasofya 1027, 319 yaprak; 6) Ayasofya 1028, 395 yaprak, 971 istinsahlı; 7) Ayasofya 1029, 182 yaprak, 949 istinsahlı; 8) Ayasofya 1030, 259 yaprak; 9) Bağdatlı Vehbi 515, (İlk 50 yaprak eksik olmak üzere) 273 yaprak; 10) Bağdatlı Vehbi 545, 268 yaprak; 11) Bayazıd 1872, 193 yaprak, 937 istinsahlı; 12) Bayazıd 1873, 232 yaprak, 950 istinsahlı; 13) Bayazıd 1874, 269 yaprak, 973 istinsahlı; 14) Bayazıd 2297, 212 yaprak, 943 istinsahlı; 15) Bayazıd 2298, 336 yaprak; 16) Bayazıd 2454, 253 yaprak; 17) Bayazıd 8866, 217 yaprak, 948 istinsahlı; 18) Bayram Paşa 57, 249 yaprak, 12 Şaban 972 istinsahlı; 19) Çelebi Abdullah Efendi 90, 208 yaprak, 963 istinsahlı; 20) Çelebi Abdullah Efendi 91, 192 yaprak, 21) Çorlulu Ali Paşa 173, 290 yaprak, 990 istinsahlı; 22) Damad İbrahim Paşa 509, 274 yaprak, 949 istinsahlı; 23) Damad İbrahim Paşa 510, 401 yaprak, 970 istinsahlı; 24) Damad İbrahim Paşa 511, 278 yaprak; 25) Dârülmesnevi 117, 347 yaprak; 26) Esad Efendi 537, 361 yaprak, 1003 istinsahlı; 27) Esad Efendi 538, 268 yaprak, 953 istinsahlı; 28) Esad Efendi 539, 248 yaprak, 973 istinsahlı; 29) Esad Efendi 858, 115 yaprak, (Baştan eksik); 30) Eyüp Camisi 111, 132 yaprak; 31) Fatih 1483, 313 yaprak, 997 istinsahlı; 32) Fatih 1484, 272 yaprak; 33) Fatih 1485, 237 yaprak; 34) Fatih 1486, 316 yaprak, 1021 istinsahlı; 35) Fatih 1487, 241 yaprak, 939 istinsahlı; 36) Fatih 1488, 228 yaprak, 992 istinsahlı; 37) Fatih 1489, 245 yaprak, 957 istinsahlı; 38) Fatih 1490, 361 yaprak, 936 istinsahlı; 39) Feyzullah Efendi 673, 161 yaprak, 1083 istinsahlı; 40) Feyzullah Efendi 674, 145 yaprak; 41) Feyzullah Efendi 675, 267 yaprak, 934 istinsahlı; 42) Hacı Beşir Ağa 207, 241 yaprak, 957 istinsahlı; 43) Hacı Selim Ağa 283, 308 yaprak; 44) Hacı Selim Ağa 284, 263 yaprak, 964 istinsahlı; 45) Hamidiye 446, 255 yaprak, 958 istinsahlı; 46) Hamidiye 447, 275 yaprak, 1000 istinsahlı; 47) Hasan Hüsnü Paşa 396, 306 yaprak; 48) Hasan Hüsnü Paşa 396 (Mükerrer), 170 yaprak, 998 istinsahlı; 49) Hekimoğlu Ali Paşa 307, 354 yaprak, 1003 istinsahlı; 50) Hekimoğlu Ali Paşa 308, 304 yaprak, 982 istinsahlı; 51) İsmihan Sultan 121, 242 yaprak, 52) İsmihan Sultan 122, 342 yaprak; 53) Karaçelebizâde Hüsameddin 98, 286 yaprak; 54) Karaçelebizâde Hüsameddin 99, 217 yaprak, 945 istinsahlı; 55) Kılıç Ali Paşa 325, 248 yaprak, 990 istinsahlı; 56) Köprülü Mehmed Paşa 538, 357 yaprak; 57) Lâleli 815, 255 yaprak; 58) Lâleli 816, 352 yaprak; 59) Lâleli 817, 294 yaprak; 60) Lâleli 818, 359 yaprak; 61) Molla Çelebi 87, 240 yaprak, 940 istinsahlı; 62) Muhtelit 584, 198 yaprak; 63) Muhtelit 1621, 328 yaprak; 64) Nazif Efendi 7, 239 yaprak, 976 istinsahlı; (güzel nusha); 65) Nuruosmaniye

1318, 404 yaprak; 66) Nuruosmaniye 1379, 280 yaprak; 67) Nuruosmaniye 1380, 346 yaprak; 68) Nuruosmaniye 1381, 288 yaprak, (Sonu eksik); 69) Nuruosmaniye 1382, 379 yaprak; 70) Nuruosmaniye 1383, 263 yaprak; 71) Nuruosmaniye 1384 450 yaprak; 72) Nuruosmaniye 1385, 230 yaprak, 963 istinsahlı; 73) Nuruosmaniye 1386, 208 yaprak, 1004 istinsahlı; 74) Pertev Paşa 156, 198 yaprak, 969 istinsahlı; 75) Reisülküttâb 299, 253 yaprak, 989 istinsahlı; 76) Reşid Efendi 200, 279 yaprak, 1024 istinsahlı; 77) Revan 531, 346 yaprak, 977 istinsahlı; 78) Revan 532, 348 yaprak; 79) Serez 986, 380 yaprak; 80) Serez 987, 329 yaprak; 81) Serez 1065, 355 yaprak; 82) Süleymaniye 387, 316 yaprak; 83) Süleymaniye 388, 224 yaprak; 84) Süleymaniye 389, 244 yaprak, 971 istinsahlı; 85) Şehid Ali Paşa 695, 160 yaprak; 86) Şeyhülislâm Esad Efendi Medresesi 65, 319 yaprak, 963 istinsahlı; 87) Üçüncü Ahmed 705, 324 yaprak, 954 istinsahlı; 88) Üçüncü Ahmed 706, 285 yaprak, 966 istinsahlı; 89) Üçüncü Ahmed 707, 344 yaprak; 90) Üçüncü Ahmed 708, 342 yaprak, 940 istinsahlı; 91) Üçüncü Ahmed 709, 336 yaprak, 987 istinsahlı, (güzel nusha); 92) Üniversite (Arapça) 909, 406 yaprak; 93) Üniversite (Arapça) 2609, 278 yaprak, 1052 istinsahlı; 94) Üniversite (Arapça) 5339 (1^b-90^b); 95) Yeni Cami 365, 280 yaprak, Saray, Hüsrev Beğ Medresesi'nde Cemaziyelevvel 958 istinsahlı; 96) Yozgat 825, 379 yaprak; 97) Yusuf Ağa 194, 268 yaprak.

50. [*Telviḥ hâşiyesi*]: *Haşiya 'alâ 'l-Talviḥ*.

H. 747'de ölen Şadr al-Şarî'a 'Ubeydullâh b. Mas'ūd al-Maḥbūbi'nin *Tankih al-uşûl* adlı fıkıh usûlü eserine h. 792'de ölen Taftâzânî tarafından yapılan *Talviḥ* adlı şerhin hâşiyesidir.

Başlangıç: ... قال وهو في اللغة اسم للمكتوب اول خالو.

Yazmalar: 1) Amcazâde Hüseyin Paşa 153, 171 yaprak, 952 istinsahlı; 2) Damad İbrahim Paşa 446, 164 yaprak; 3) Damad İbrahim Paşa 447, 94 yaprak, 986 istinsahlı; 4) Damad İbrahim Paşa 448, 163 yaprak; 5) Esad Efendi 457, 238 yaprak, 959 istinsahlı; 6) Esad Efendi 3682 (573^b-577^b), (Eksik); 7) Feyzullah Efendi 583, 187 yaprak; 8) Feyzullah Efendi 584, 151 yaprak; 9) Hâlet Efendi 163, 378 yaprak, (Müellif yazısı); 10) Kadızâde Mehmed 102, 153 yaprak; 11) Lâleli 706, 132 yaprak, 972 istinsahlı; 12) Muhtelit 1682, 135 yaprak, 1120 istinsahlı; 13) Nâfiz Paşa 224, 126 yaprak, (Sonu eksik); 14) Râgıb Paşa 379, 125 yaprak; 15) Süleymaniye 1046 (1^b-155^b), 958 istinsahlı; 16) Şehid Ali Paşa 620 (1^b-235^a).

51. *Tagyîr al-Tankih* (bk. GAL, Suppl., II, 301).

H. 747'de ölen Şadr al-Şarî'a 'Ubeydullâh b. Mas'ūd al- Maḥbūbî'nin fıkıh usûlü üzerindeki *Tanķih al-uşul* adlı Arapça eserinin yanlışlarını düzelterek meydana getirdiği eserdir. Telifi 1 Ramazan 931 (= 22 Haziran 1525) persembe günü bitmiştir.

Başlangıç: الحمد لله الذى هدانا بافاضة انوار التوفيق ...

Basma: Istanbul 1308, 295 s.

Yazmalar: 1) Ali Emîrî Efendi (Arapça) 4558, 148 yaprak; 2) Âşir Efendi 78, 133 yaprak, 948 istinsahlı; 3) Âtîf Efendi 659, 221 yaprak, 971 istinsahlı, (Müellif nushasından istinsah edilmiştir); 4) Çorlulu Ali Paşa 161, 159 yaprak, 964 istinsahlı; 5) Fatih 1262, 238 yaprak, 951 istinsahlı, 6) Hasan Hüsnü Paşa 379, 230 yaprak; 7) Hasan Hüsnü Paşa 379 (Mükerrer), 289 yaprak; 8) Kadızâde Mehmed 98, 213 yaprak, 952 istinsahlı; 9) Kasidecizâde Süleyman Sırrı 171, 272 yaprak, Safer 946 istinsahlı; 10) Kılıç Ali Paşa 284, 254 yaprak, 968 istinsahlı; 11) Lâleli 689, 224 yaprak; 12) Mehmed Ağa Camisi 69, 210 yaprak, 1 zilhicce 971 istinsahlı; 13) Mehmed Âsım 53, 183 yaprak; 14) Nâfiz Paşa 233, 193 yaprak; 15) Nuruosmaniye 1295, 214 yaprak, 966 istinsahlı, 16) Süleymaniye 350, 224 yaprak, 942 istinsahlı; 17) Süleymaniye 351, 182 yaprak, 931 istinsahlı, (Belki müellif yazısı); 18) Yozgat 633, 207 yaprak.

52. Şarḥ Tağyir al-Tanķih.

Müellifin *Tağyir al-Tanķih* adlı eserinin kendisi tarafından yapılmış şerhi.

Başlangıç: اصول الفقه اى هذا اصول الفقه ...

Yazmalar: 1) Ayasofya 950, 191 yaprak; 2) Bağdatlı Vehbi 366, 173 yaprak; 3) Hacı Beşir Ağa 188, 249 yaprak; 4) Hüdâî 800, 205 yaprak, 957 istinsahlı; 5) Karaçelebizâde Hüsâmeddin 75, 244 yaprak; 6) Nâfiz Paşa 221, 224 yaprak, 961 istinsahlı, 7) Râgıb Paşa 368, 249 yaprak, 943 istinsahlı; 8) Üniversite (Arapça) 2509, 158 yaprak; 9) Yeni Medrese 77, 227 yaprak; 10) Yozgat 306, 162 yaprak, 13 Safer 998 istinsahlı.

53. Şarḥ al-Farâ'iz al-Sirâciya (GAL, Suppl., II, 670, nr. 42a).

Ölüm tarihi bilinmeyen, fakat h. 600-700 arası olması muhtemel bulunan Sirâc al-Din Muḥammed al Sacāvandi'nin *Farâ'iz*'ine şerhtir. Kemalpaşa-oğlu, şerhinin telif tarihini muamma olarak yazmış ve türlü kimseler bunu 908, 926, 934 olarak çözmüşlerdir. Üniversite Kütüp-

hanesinde Arapça yazmalar bölümündeki 2442 sayılı nusha ile Kaside-cizâde Kütüphanesinde 260 mükerrer sayılı nushanın sonlarındaki kayıtlara göre ise, telifine Edirne'de 1 Zilkade 928 (= 22 Eylül 1522)'de başlanıp, 1 Zilhicce 928 (= 22 Ekim 1522)'de bitirilmiştir.

Başlangıç: ... الحمد لله الملك العلام الذي جعل العلماء الأعلام ...

Yazmalar: 1) Âşir Efendi 145 (1^b-117^a); 2) Ayasofya 1610; 126 yaprak, 994 istinsahlı; 3) Ayasofya 1613, 106 yaprak, 965 istinsahlı; 4) Bağdatlı Vehbi 595, 74 yaprak, 981 istinsahlı; 5) Bayazıd 2599, 161 yaprak, 957 istinsahlı; 6) Bayazıd 2613, 77 yaprak, 949 istinsahlı; 7) Bayazıd 2615, 162 yaprak; 8) Damad İbrahim Paşa 736, 113 yaprak, 15 Muharrem 995 istinsahlı; 9) Esad Efendi 1123, 152 yaprak, 994 istinsahlı; 10) Esad Efendi 1125, 106 yaprak, Muharrem 1025 istinsahlı; 11) Feyzullah Efendi 1093, 79 yaprak, Ramazan 950 istinsahlı; 12) Hamidiye 618, 139 yaprak, 994 istinsahlı; 13) Harput 169 (11^b-94^a); 14) Karaçelebizâde Hüsâmeddin 213 (1^b-101^b); 15) Kasidecizâde Süleyman Sırrı 260 (Mükerrer), 126 yaprak; 16) Lâleli 1309, 78 yaprak; 17) Lâleli 1310 (61^b-139^b); 18) Muhtelit 253, 107 yaprak; 19) Muhtelit 1712, 150 yaprak, 1190 istinsahlı; 20) Müze 694, 104 yaprak; 21) Nuruosmaniye 2082, 125 yaprak, 1001 istinsahlı; 22) Nuruosmaniye 2083, 80 yaprak, 983 istinsahlı; 23) Serez 1198, 88 yaprak, 994 istinsahlı; 24) Serez 1213, 103 yaprak, 1011 istinsahlı; 25) Serez 1217, 131 yaprak; 26) Süleymaniye 687 (Mükerrer); 27) Şehid Ali Paşa 1096, 135 yaprak, 958 istinsahlı; 28) Şehid Ali Paşa 1097 (1^b-69^b), 999 istinsahlı; 29) Şehid Ali Paşa 1098 (1^b-116^b), 974 istinsahlı; 30) Tırnovalı 807 (76^b-184^a), Bursa 959 istinsahlı; 31) Turhan Hadice Sultan 175 (1^b-69^a); 32) Üniversite (Arapça) 2442, 77 yaprak; 33) Yeni Eserler 208, 98 yaprak, 964 istinsahlı; 34) Yeni Eserler 211, 92 yaprak, 1098 istinsahlı; 35) Yozgat 766, 89 yaprak.

54. *Risala fî bayân al-ribâ'* (GAL, Suppl., II, 670, nr. 50).

İslâmiyette *ribâ'* denilen faiz ve ona dair meseleler hakkındadır.

Başlangıç: ... باسمه سبحانه الحمد لله الذي احبنا مقام الكرامة ...

Yazmalar: 1) Âtîf Efendi 2816 (247^b-249^a); 2) Ayasofya 4794 (86^a-88^b); 3) Bağdatlı Vehbi 2041 (99^a-102^a); 4) Esad Efendi 692 (78^b-79^a); 5) Esad Efendi 3646 (86^b-88^a); 6) Esad Efendi 3652 (8^b-10^b); 7) Fatih 5337 (96^b-98^a); 8) Hacı Mahmud Efendi 1191 (74^a-76^b); 9) Hâlet Efendi 810 (74^a-77^a), 998 istinsahlı; 10) Hasan Hüsnü Paşa 65 (298^a-300^b); 11) Hekimoğlu Ali Paşa 937 (13^b-17^b); 12) Hüdâî 1796 (68^a-70^b);

13) Kılıç Ali Paşa 1028 (289^b-292^a), 14) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (134^a-135^b); 15) Lâleli 3645 (80^a-83^b); 16) Murad Molla 1831 (283^b-285^b); 17) Murad Molla 1834 (78^b-80^a); 18) Reisülküttâb 1181 (43^b-46^a); 19) Revan 2032 (41^a-44^a); 20) Süleymaniye 1045 (12^b-16^a); 21) Şehid Ali Paşa 942 (68^r); 22) Üniversite (Arapça) 4768 (97^b-99^b), 1079 istinsahlı; 23) Üniversite (Arapça) 6445 (32^b-35^b).

55. [*Çocukların çocuklarına geçmek üzere yapılan vakfın, kızların çocuklarına da geçip geçmeyeceği hakkında*]:

Başlangıç: الحمد لله والصلوة على نبيه وانتفاء على خليفته في أرضه اللهم أرض عنه و أرضه و بعد فان المسئلة السائرة في البلاد ...

Yazmalar: 1) Amcazâde Hüseyin Paşa 450 (118^b-124^b); 2) Amcazâde Hüseyin Paşa 451 (15^a-16^b); 3) Âtîf Efendi 2802 (203^a-205^b); 4) Âtîf Efendi 2816 (79^a-80^b); 5) Âtîf Efendi 2827 (87^b-91^b); 6) Ayasofya 4794 (258^a-261^a); 7) Ayasofya 4797 (81^a-84^a); 8) Bağdatlı Vehbi 2041 (102^a-106^a); 9) Bağdatlı Vehbi 2114 (55^b-59^a); 10) Bayazıd 8023 (42^a-44^a); 11) Bayazıd 8046 (98^a-101^a); 12) Bayazıd 18.096 (s. 416-427); 13) Düğümlü Baba 351 (127^b-131^b); 14) Esad Efendi 682 (389^b-391^a); 15) Esad Efendi 1475 (12^b-14^b); 16) Esad Efendi 1694 (75^b-77^b); 17) Esad Efendi 3519 (289^a-290^a), 12 Şevval 1023 istinsahlı; 18) Esad Efendi 3587 (87^b-90^a); 19) Esad Efendi 3646 (125^b-127^a); 20) Esad Efendi 3652 (48^b-50^a); 21) Esad Efendi 3777 (161^b-164^a); 22) Esad Efendi 3792 (110^b-113^a); 23) Fatih 5337 (29^a-31^a); 24) Fatih 5340 (39^b-41^a); 25) Fatih 5366 (70^b-72^b); 26) Fatih 5374 (344^a-346^b); 27) Fatih 5381 (13^b-18^b); 28) Fatih 5390 (147^b-150^a); 29) Hacı Beşir Ağa 574 (19^b-20^b); 30) Hacı Mahmud Efendi 1006 (55^b-57^a); 31) Hacı Mahmud Efendi 1406 (82^a-87^b); 32) Hacı Mahmud Efendi 1991 (36^b-39^b); 33) Hasan Hüsnü Paşa 65 (192^b-195^b), 34) Hasan Hüsnü Paşa 121 (123^b-125^b); 35) Hasan Hüsnü Paşa 1230 (37^a-40^a); 36) Hekimoğlu Ali Paşa 935 (112^b-117^b); 37) Hekimoğlu Ali Paşa 937 (29^a-30^b); 38) Hüdâî 1796 (65^a-68^b); 39) İbrahim Efendi 860 (55^b-57^a); 40) İsmihan Sultan 428 (61^a-62^a); 41) Kadızâde Mehmed 549 (7^a-9^a); 42) Kadızâde Mehmed 562 (42^b-47^b); 43) Kılıç Ali Paşa 1028 (95^a-98^a), 986 istinsahlı; 44) Köprülü Mehmed Paşa 1014 (201^a-204^b); 45) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (135^b-137^b); 46) Lâleli 2433 (101^b-103^b); 47) Lâleli 3675 (27^b-30^b); 48) Lâleli 3720 (174^a-177^a); 49) Lâleli 3761 (54^b-57^a); 50) Murad Molla 1831 (114^b-116^b); 51) Murad Molla 1834 (80^b-82^b); 52) Pertev Paşa 653 (157^b-161^a); 53) Reşid Efendi 1031 (170^b-173^b); 54) Reşid Efendi 1032 (155^a-155^b); 55) Reşid Efendi 1049 (66^b-69^b); 56) Reşid Efendi

1116 (154^b-156^b); 57) Reşid Efendi 1152 (174^b-177^b); 58) Revan 2022 (150^a-152^b); 59) Revan 2032 (326^b-329^a); 60) Süleymaniye 1046 (167^b-169^b); 61) Süleymaniye 1049 (49^b-51^b), 954 istinsahlı; 62) Şehid Ali Paşa 946 (4^b-9^b); 63) Şehid Ali Paşa 951 (53^b-54^a); 64) Üçüncü Ahmed 1545 (72^b-76^a), 975 istinsahlı; 65) Üniversite (Arapça) 1511 (20^b-25^b); 66) Üniversite (Arapça) 1570 (29^a-30^b); 67) Üniversite (Arapça) 1573 (11^b-14^b); 68) Üniversite (Arapça) 1589 (172^b-178^a), (Zahriyedeki kayda göre müellif yazısı); 69) Üniversite (Arapça) 3691 (19^a-21^a); 70) Üniversite (Arapça) 3813 (s. 144-151), 1283 istinsahlı; 71) Üniversite (Arapça) 4222 (106^b-110^a); 72) Üniversite (Arapça) 4768 (59^b-61^b); 73) Üniversite (Arapça) 4768 (274^a-278^a); 74) Üniversite (Arapça) 4770 (27^a-30^a), (Sayfa kenarında); 75) Üniversite (Arapça) 6404 (160^b-162^a); 76) Veliyeddin Efendi 3271 (9^b-13^b), 935 istinsahlı.

55. *al-Risāla al-Valā'iya* (GAL, Suppl., II, 672, nr. 136).

Ölen kölenin mirasının sahibine kalacağına dair risâledir.

1 numaralı nushanın başlangıcı ötekilerinden başkadır.

Yazmalar: 1) İbrahim Etendi 860 (48^a-50^b), 18 Rebiülevvel 1003 istinsahlı; 2) Revan 2032 (130^a-134^a); 3) Süleymaniye 1051 (1^b-7^a).

56. *Risalat al-Rizā'* (GAL, Suppl., II, 670 nr. 48).

Başlangıç: كتاب الرضاع فليل الرضاع وكثيره تعلق به التحريم ...

Yazmalar: 1) Bağdatlı Vehbi 25 (5^b-7^b), 972 istinsahlı; 2) Bağdatlı Vehbi 2114 (5^b-8^b), Recep 968 istinsahlı; 3) Esad Efendi 36-46 (74^b-86^a); 4) Hâlet Efendi 810 (221^a-223^a); 5) Hâlet Efendi 828 (43^a-44^b); 6) Hasan Hüsnü Paşa 65 (155^b-158^a); 7) Kılıç Ali Paşa 1028 (85^a-87^b), 986 istinsahlı; 8) Reşid Efendi 1005 (46^b-47^b); 9) Reşid Efendi 1049 (172^a-176^a); 10) Revan 2047 (113^a-116^a); 11) Üniversite (Arapça) 1570 (36^a-37^b).

58. *Risāla fi-Hizab* (GAL, Suppl., II, 671 nr. 96).

Kına sürmenin caiz olup olmadığını inceleyen bu makale bir başlangıçla üç baptan ibarettir.

Başlangıç: الحمد لله الذى الهى الحق لذوى الالباب والصلوة على خير من اوى الكتاب محمد الناطق بالصواب والنسليم على آله وصحبه خير آل واصحاب ومد فهذه رسالة فى الخضاب ...

Yazmalar: 1) Âşir Efendi 459 (62^a-65^a); 2) Âlif Efendi 2816 (35^b-37^b); 3) Ayasofya 4794 (198^b-202^a); 4) Bağdatlı Vehbi 2041 (93^a-97^a); 5) Esad Efendi 3652 (11^b-14^a); 6) Esad Efendi 3787 (8^a-9^a); 7)

Fatih 5390 (150^b-154^a), 1105 istinsahlı; 8) Hasan Hüsnü Paşa 65 (301^b-305^a); 9) Kılıç Ali Paşa 1028 (292^b-296^a); 10) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (45^b-47^b); 11) Lâleli 3645 (71^b-75^b); 12) Murad Molla 1831 (317^b-320^a); 13) Murad Molla 1834 (74^b-77^a); 14) Râgıb Paşa 1460 (172^b-174^a); 15) Reşid Efendi 1031 (272^b-277^b); 16) Revan 2022 (193^a-198^a); 17) Revan 2032 (38^a-41^a); 18) Üniversite (Arapça) 147 (41^b-44^b), 1143 istinsahlı; 19) Üniversite (Arapça) 1499 (23^a-25^a); 20) Üniversite (Arapça) 3813 (s/ 218-226), 1283 istinsahlı.

59. *Ta'lim al-amr fi tahrim al-ḥamr* (GAL, Suppl., II, 671, nr. 99).

Şarabın haram olduğu hakkındadır.

Başlangıç: الحمد لله الذي انزل الاحكام على وجه الاحكام مشتمل على التحريم والقوائد ...

Basma: Rasā'il, İstanbul, 1316, s. 335-376.

Yazmalar: 1) Âtîf Efendi 2816 (22^b-28^b); 2) Âtîf Efendi 2816 (28^b-35^b), (Başlangıç aynı. Metin başka); 3) Ayasofya 4794 (148^a-156^a); 4) Ayasofya 4794 (156^b-167^a), (Başlangıç aynı. Metin başka); 5) Ayasofya 4820 (96^b-106^b); 6) Bağdatlı Vehbi 2041 (107^a-117^b); 7) Esad Efendi 3652 (16^b-23^a); 8) Hâlet Efendi 810 (58^b-73^b), 998 istinsahlı; 9) Hüdâî 1796 (181^b-190^a); 10) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (138^b-144^a); 11) Lâleli 3645 (41^a-53^b); 12) Lâleli 3711 (107^a-114^a); 13) Murad Molla 1831 (255^b-262^a), (Başlangıç aynı. Metin başka); 14) Murad Molla 1831 (262^b-270^b); 15) Murad Molla 1834 (83^b-89^b); 16) Murad Molla 1834 (311^a-320^a); 17) Revan 2032 (46^a-54^a); 18) Revan 2032 (54^a-64^a), (Başlangıç ve metin değişik); 19) Şehid Ali Paşa 2741 (1^b-13^b).

60. *Risala fi Sukr*.

Başlangıç: اعلم ان السكر غفله بغايه السرور على العقل ...

Yazmalar: 1) İbrahim Efendi 860 (57^a); 2) Kasidecizâde Süleyman Sırrı 677 (168^b); 3) Nuruosmaniye 4909 (83^a); 4) Revan 2047 (117^a-117^b); 5) Üniversite (Arapça) 1571 (23^b).

61. *Bayân hadd al-ḥamr* (GAL, Suppl., II, 671, nr. 98).

Başlangıç: الحمد لوليه والصلوة على نبيه اعلم ان حد الخمر حد الشرب لان سبب وجوه شرب الخمر ...

Basma: Rasā'il, İstanbul, 1316, s. 377-380.

Yazmalar: 1) Âtîf Efendi 2827 (68^b-70^a); 2) Ayasofya 4794 (146^b-147^b); 3) Ayasofya 4820 (106^b-107^b); 4) Bağdatlı Vehbi 2041

(105^b-107^a); 5) Bayazıd 8046 (88^b-90^a); 6) Bayazıd 18.096 (s. 359-364); 7) Esad Efendi 692 (61^b); 8) Esad Efendi 3652 (136^b-137^b); 9) Fatih 5337 (57^a-57^b); 10) Hacı Mahmud Efendi 1991 (67^b-69^a); 11) Hâlet Efendi 810 (172^b-173^b); 12) Hâlet Efendi 813 (88^b-89^b); 13) Hüdâî 1796 (61^a-62^a); 14) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (137^b-138^b); 15) Lâleli 3645 (53^b-55^a); 16) Murad Molla 1831 (286^b-287^b); 17) Murad Molla 1834 (82^b-83^b); 18) Pertev Paşa 621 (67^a-67^b); 19) Pertev Paşa 653 (139^a-140^b); 20) Reisülküttâb 1181 (46^b-47^b); 21) Reisülküttâb 1193 (152^a-152^b); 22) Reşid Efendi 987 (51^a-52^a); 23) Reşid Efendi 1031 (152^b-154^a); 24) Reşid Efendi 1049 (61^a-63^a); 25) Revan 2011 (156^b-158^a); 26) Revan 2032 (44^a-46^a); 27) Şehid Ali Paşa 942 (69^a-70^a); 28) Şehid Ali Peşa 2811 (233^b-234^a); 29) Üniversite (Arapça) 1579 (91^b-93^a); 30) Üniversite (Arapça) (1579 (105^b-106^b), (Metin değişik).

62. (*Risāla fi l-ihrāk va 'l-hadm...*).

Yakmak, yıkmak, başaşağı asmak gibi cezaların cevazına dairdir.

Başlangıç: قل صدر الشريعة فعند انى حثيمه يعزز بامثال هذه الامور يعجز الاحراق والهدم والتكيس ...

Yazma: 1) Âtîf Efendi 2816 (65^b-66^a), 285X170 (110X115) mm. ölçümünde 16 satırlı.

63. (*Risāla fi hadd al-fa'l...*).

Başlangıç: الحمد لله عالم الغيب والشهادة منه المبدأ والاعادة واصلواة على محمد فارق الحق عن الباطل بكتاب خارق العاده ...

Yazmalar: 1) İzmirli İsmail Hakkı 3672 (12^b-16^b), (Sonu eksik); 2) Revan 2032 (257^b-264^a).

64. (*Risāla fi l-bay'*).

Başlangıç: البيع في اللغة تملك الشيء ...

Yazmalar: 1) Âtîf Efendi 2816 (249^a-267^a); 2) Esad Efendi 669 (71^b-86^a), 1050 istinsahlı; 3) Murad Molla 1834 (351^b-357^b); 4) Revan 2022 (155^b-162^b), 1009 istinsahlı; 5) Revan 2022 (171^b-178^b), 1010 istinsahlı

65. *Risāla fī şurūt al-şalāt* (GAL, Suppl., II, 670, nr. 55).

Başlangıç: باب الشروط الصلوة وما يتعلق بها منها النوصوء ...

Yazmalar: 1) Bayazıd 8867 (1^b-15^a), Zilhicce 1322 istinsahlı; 2) Fatih 1655 (1^b-29^a); 3) Hacı Mahmud Efendi 1394 (106^b-116^a); 1245 istinsahlı; 4) Hasan Hüsnü Paşa 508 (59^a-75^b); 5) Muhtelit 1278 (64^b-89^b).

66. (Risala fi farz va vacibat al-şalāt).

Başlangıç: الحمد لله رب العالمين والصلوة على سيدنا وآله اجمعين وبعد اعلم ان العبد
المبتلى ...

Yazmalar: 1) Esad Efendi 3587 (135^b-138^a); 2) Esad Efendi 3646 (80^b-82^a); 3) Fatih 5374 (164^b-168^a), 973 istinsahlı; 4) Harput 319 (103^b-106^a), 1169 istinsahlı; 5) Hasan Hüsnü Paşa 65 (284^b-287^a); 6) Hasan Hüsnü Paşa 121 (146^b-149^a); 7) Kasidecizâde Süleyman Sırrı 677 (199^b-201^a); 8) Kılıç Ali Paşa 1028 (167^b-169^b); 9) Lâleli 1282 (60^b-74^a); 10) Râgıb Paşa 1460 (196^a-197^b); 11) Revan 2032 (128^a-130^a).

67. (Risala fi anna avkāt al-şalāt hamsa).

Başlangıç: الحمد لله رب العالمين والمقامة للمتقين ...

Yazmalar: 1) Âtîf Efendi 2827 (168^a-171^b); 2) Esad Efendi 692 (90^b-91^b); 3) Esad Efendi 3523 (144^b-148^a); 4) Esad Efendi 3551 (80^a-82^b); 5) Esad Efendi 3551 (142^a-142^b), (Eksik); 6) Esad Efendi 3632 (220^b-223^a); 7) Esad Efendi 3646 (77^b-79^b); 8) Hacı Mahmud Efendi 1458 (27^b-36^b), 1132 istinsahlı; 9) Hasan Hüsnü Paşa 121 (127^b-131^a); 10) Reşid Efendi 1053 (86^a-89^b); 11) Revan 2022 (135^b-138^a); 12) Revan 2032 (187^a-190^a); 13) Tırnova 1864 (74^b-77^a).

68. (Risala fi sacdat al-sahv).

Namazda farzın veya vâcibin tehiri, yahut vacibin terki hallerinde yapılan tamamlama.

Başlangıç: اللهم منك نستهدى واليك نستعين اياك نميد و اياك نستعين فهذه
رسالة في السجود والسهو ...

Yazmalar: 1) Amcazâde Hüseyin Paşa 454 (156^b-159^b); 2) Bağdatlı Vehbi 33 (36^b-48^a), 22 Zilhicce 1083 istinsahlı; 3) Damad İbrahim Paşa 297 (215^a-222^b); 4) İbrahim Efendi 860 (78^b-83^a); 5) İzmirli İsmail Hakkı 3672 (132^b-136^b), (sonu eksik); 6) Reşid Efendi 282 (142^b-147^b); 7) Reşid Efendi 1053 (66^b-73^a); 8) Revan 2032 (190^a-195^b); 9) Şehid Ali Paşa 942 (122^b-125^b).

69. (Seccadesini camiye gönderenin orada yer tutmaya hakkı olup olmadığına dair).

Yazma: 1) Âtîf Efendi 2816 (353^b-355^b), 285 × 170 (215 × 115) mm. ölçümünde 31 satırlı.

70. *Risala istihlāf al-cum'a* (GAL, Suppl., II, 670, nr. 56, 56^a).

Halifenin emri ile tayin edilmiş bulunan imamın.

Kendi yerine başka birisini vekil edip edemeyeceği hakkında. «*İstihlāf al-kāzi*» ve «*İstihlāf al-hutba*» risâlesi adı ile de anılan bu makale, Molla Hüsrev'in hutbe meselesi hakkındaki görüşüne reddiyedir.

Başlangıç: الحمد لوليه والصلوة على نبيه قال في الهداية وليس للقاضي ان يستخلف على القضاء ...

Basmalar: 1— *Macmū'a*, İstanbul 1302, s. 215-216. 2— *Rasā'il* İstanbul, 1316, s. 113-116.

Yazmalar: 1) Amcazâde Hüseyin Paşa 451 (47^a-47^b); 2) Âşir Efendi 427 (40^b-42^b); 3) Âşir Efendi 441 (17^a-18^a); 4) Âtîf Efendi 2802 (149^b-151^a); 5) Âtîf Efendi 2816 (78^a-79^a); 6) Ayasofya 4794 (128^a-129^b); 7) Ayasofya 4794 (180^b-181^a); 8) Ayasofya 4797 (58^b-60^a); 9) Ayasofya 4820 (179^b-180^b); 10) Bağdatlı Vehbi 2041 (329^b-330^a); 11) Bağdatlı Vehbi 2114 (75^b-77^b); 12) Bağdatlı Vehbi 2174 (54^b-55^b); 13) Bayazıd 8023 (53^a-54^a); 14) Bayazıd 8046 (33^a-34^b); 15) Bayazıd 18.096 (s. 165-170); 16) Çelebi Abdullah 388 (271^b-272^b); 17) Doktor Esad 4161 (10^b-12^b); 18) Esad Efendi 682 (389^a-389^b); 19) Esad Efendi 942 (100^b-101^a); 20) Esad Efendi 1447 (238^b-239^b); 21) Esad Efendi 1475 (15^b-16^b); 22) Esad Efendi 3551 (74^b-76^a); 23) Esad Efendi 3587 (165^b-166^b); 24) Esad Efendi 3646 (88^b-89^a); 25) Esad Efendi 3677 (23^a-23^b); 26) Esad Efendi 3682 (431^a); 27) Esad Efendi 3682 (558^b-559^b); 28) Esad Efendi 3782 (51^b); 29) Esad Efendi 3792 (114^b-116^a); 30) Fatih 5337 (28^a-29^a); 31) Fatih 5340 (75^b-77^a); 32) Fatih 5390 (143^b-144^b), 1105 istinsahlı; 33) Fatih 5403 (34^a-35^b); 34) Hacı Mahmud Efendi 1406 (81^a-81^b) (başı eksik); 35) Hacı Mahmud Efendi 1991 (35^a-36^b); 36) Hâlet Efendi 401 (133^a-134^a); 37) Hâlet Efendi 810 (186^b-188^a); 38) Hâlet Efendi 823 (77^b-78^b); 39) Hâlet Efendi 828 (42^a-43^a); 40) Hasan Hayri 146 (127^b-129^a); 41) Hasan Hüsnü Paşa 65 (131^a-133^a); 42) Hasan Hüsnü Paşa 70 (257^b-258^b); 43) Hasan Hüsnü Paşa 121 (187^a-188^a); 44) Hasan Hüsnü Paşa 260 (16^b); 45) Hasan Hüsnü Paşa 340 (173^a); 46) Hasan Hüsnü Paşa 654 (165^a-166^b); 47) Hüdâî 1796 (63^a-64^b); 48) Hüsrev Paşa 751 (109^b-111^a); 49) Karaçelebizâde Hüsâmeddin 344 (79^a-80^b); 50) Kılıç Ali Paşa 1028 (68^b-70^a), 986 istinsahlı; 51) Kılıç Ali Paşa 1028 (292^a-292^b); 52) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (86^a-87^a); 53) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (97^a); 54) Lâleli 3675 (40^a-40^b); 55) Lâleli 3675 (41^a-42^b); 56) Lâleli 3682 (145^b-147^b); 57) Lâleli 3711 (169^a-170^b); 58) Murad Molla 1830

(108^b-109^a); 59) Murad Molla 1831 (143^b-144^b); 60) Murad Molla 1834 (32^b-33^b); 61) Murad Molla 1834 (77^a-78^a); 62) Nâfiz Paşa 1504 (6^a-8^a); 63) Nuruosmaniye 4909 (21^b-23^b); 64) Pertev Paşa 621 (52^a-53^a); 65) Pertev Paşa 653 (73^b-75^b); 66) Râgıb Paşa 1460 (171^b-172^a); 67) Reşid Efendi 271 (128^a-131^a); 68) Reşid Efendi 1045 (123^b-125^a); 69) Reşid Efendi 1049 (111^b-113^b); 70) Reşid Efendi 1116 (149^b-150^b); 71) Revan 2011 (237^a-238^b); 72) Revan 2022 (168^b-169^b); 73) Revan 2032 (325^a-326^a); 74) Süleymaniye 708 (89^b-90^a); 75) Süleymaniye 1045 (138^a-138^b); 76) Süleymaniye 1051 (19^b-20^b); 77) Şehid Ali Paşa 951 (55^a-55^b); 78) Şehid Ali Paşa 2725 (42^a-43^a); 79) Şehid Ali Paşa 2811 (102^b-103^b); 80) Şehid Ali Paşa 2846 (48^a-49^b), Rebiülevvel 1011 istinsahlı; 81) Üniversite (Arapça) 1459 (111^a-111^b); 82) Üniversite (Arapça) 1589 (170^a-172^b), (Zahriyede müellif yazısı olduğu kayıtlı); 83) Üniversite (Arapça) 3813 (s. 141-144), 1283 istinsahlı; 84) Üniversite (Arapça) 4768 (71^b-72^b), 1079 istinsahlı; 85) Üniversite (Arapça) 6404 (156^b-158^b).

71. *Risāla fi mash al-ra's.*

Başlangıç: اعلم ان المفروضات مسح الرأس أدنى ما يطلق اسم المسح ...

Yazmalar: 1) Fatih 5337 (18^a); 2) Hacı Mahmud Efendi 1991 (26^b-27^a); 3) Revan 2011 (202^b-203^a).

72. (*Risāla fi mikdar mafruz al-mash min al-ra's.*)

Başlangıç: اعلم ان العلماء اختلفوا في مقدار مفروض المسح من الرأس ...

Yazmalar: 1) Âtîf Efendi 2816 (66^a-67^b); 2) Bayazıd 8046 (95^a-97^b); 3) Bayazıd 18.096 (s. 406-416); 4) Esad Efendi 692 (91^b-92^b); 5) Esad Efendi 3646 (82^b-84^a); 6) Hacı Beşir Ağa 656 (167^b-168^b); 7) Hâlet Eşendi 810 (77^b-80^a), 998 istinsahlı; 8) Kasidecizâde Süleyman Sırrı 656 (99^a-101^a); 9) Kasidecizâde Süleyman Sırrı 710 (114^a-116^a); 10) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (100^a-101^b); 11) Murad Molla 1834 (357^b-359^b); 12) Pertev Paşa 653 (154^a-157^a); 13) Reşid Efendi 1031 (166^b-170^a); 14) Revan 2022 (112^a-114^a), 1014 istinsahlı; 15) Şehid Ali Paşa 2725 (81^a-82^b).

73. (*Ayakkabılara meshedilmesi hakkında*):

İki nushanın başlangıçları başka başkadır.

Yazmalar: 1) Hasan Hüsnü Paşa 340 (173^b-174^b), Başlangıç: ... الحمد لله خفف التكليف الشاق ... 2) Lâleli 3646 (240^b-254^a), Başlangıç: الحمد لله الذى علمنا علم الشرايع والاحكام ...

74. (*Risāla fī ta'yīn al-kibla*).

Başlangıç: ... الحمدك اللهم يا ذا الطول والوال ...

Yazma: 1) Revan 2047 (132^b-139^a).

75. (*Risāla fī'l-zakat*).

Başlangıç: ... كتاب الزكوة في اللغة هي الزيادة او التطهر ...

Yazmalar: 1) Murad Molla 1834 (326^a-336^a); 2) Revan 2022 (138^b-149^b).

76. (*Risala fi anna'l-zakāt laysa 'alā'l-şabi' va'l-macnūn*).

Çocuklarla delilerin zekât vermeyecekleri hakkında.

Başlangıç: ... كتاب الزكوة ليس على الصبي والمجنون ...

Yazmalar: 1) İbrahim Efendi 860 (58^a-58^b); 2) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (48^a), 3) Üçüncü Ahmed 1545 (242^a-242^b); 4) Üniversite (Arapça) 1571 (24^a-25^a).

77. (*Risālat fī hiyar al-ru'ya*).

Hıyâr-ı ru'yet bir fıkıh tabiridir. Görmeden satın alınan bir malın maksada uygunluğu bilininceye kadarki muhayyerliği demektir.

Başlangıç: ... باسمه سبحانه باب خيار الرويه اعلم ان هذا الخيار ...

Yazmalar: 1) Bağdatlı Vehbi 2041 (356^a-360^b); 2) İbrahim Efendi 860 (92^a-94^a), Rebiülevvel sonu 1005 istinsahlı; 3) Revan 2022 (179^a-182^b), 1009 istinsahlı.

78. *Risāla fī tabi'at al-afyūn* (GAL, Suppl.,II, 671, nr. 97).

Başlangıç: ... و بعد فهذه رسالة معمولة في بيان طبيعة الافيون ...

Yazmalar: 1) Âşir Efendi 459 (108^b-110^a); 2) Bağdatlı Vehbi 2041 (327^b-329^b); 3) Esad Efendi 3652 (46^b-47^b); 4) Fatih 5366 (63^a-64^a); 5) Kılıç Ali Paşa 1028 (301^b-303^a); 6) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (239^b-240^b); 7) Lâleli 3710 (106^b-107^b); 8) Reşid Efendi 1045 (125^b-126^b); 9) Revan 2032 (268^a-269^b); 10) Süleymaniye 1045 (141^a-143^a); 11) Şehid Ali Paşa 2811 (73^a-74^b); 12) Üniversite (Arapça) 1459 (116^a-116^b); 13) Üniversite (Arapça) 6377 (115^b-116^b).

79. (*Risāla fi da'irat al-Hindīya*).

Başlangıç: و بعد فلما كان معرفة الدائرة المسماة بالدائرة الهندية الواقعة و ترحح الوقاية ...

Yazmalar: 1) Revan 2047 (121^b-132^a); 2) Üniversite (Arapça) 256 (141^b-151^b).

80. (*Risāla murattaba 'alā machul al-nasab*).

Başlangıç: الحمد لله على ما انعم و علم من البيان ما لم نعلم ...

Yazma: Üniversite (Arapça) 6423 (19^a-23^a), 225 × 130 (155 × 60) mm. ölçümünde 23 satırlı.

81. (*Risāla fi'htilāf al-‘aşr va'l-zamān*)

Başlangıç: الحمد لوليه والصلاة على نبيه الاصل في اختلاف ان يكون عن حجة و رهان ...

Yazma: Revan 2022 (152^a-154^b), 205 × 125 (150 × 55) mm. ölçümünde 23 satırlı.

82. (*Risāla fi'l-ictihād*).

Başlangıç: الاجتهاد وهو فى الله ...

Yazma: Fatih 5366 (48^a-48^b), 205 × 135 (145 × 75) mm. ölçümünde 22 satırlı.

83. *Al-İhtilāf bayn al-aş'ariya va'l-Māтуриdīya* (GAL, Suppl., II, 673, nr. 147).

Başlangıç: اعم ان الشيخ ابا الحسن الاشعري امام اهل السنة ...

Basmalar: 1— *Hams Rasā'il*, Istanbul, 1304 Mustafa Lûtfi neşri (Bir nushası: Tırnovalı 1847). 2— *Rasā'il* Istanbul, 1316, s. 231-233.

Yazmalar: 1) Hoca Seyid 41 (65^a-66^a); 2) Hüdâî 1796 (61^b-62^b); 3) Süleymaniye 1068 (155^a-156^a).

84. (*Risāla fi takfir al-ravāfiż*).

Kemalpaşa'oğlu'nun siyasi bir maksatla yazılmış olan bu makalesi, Osmanlı devletinin en büyük düşmanı olan Şah İsmail'e karşı kaleme alınmıştır.

Başlangıç: المستفتى عن البيان لكونه مشتهرا في الازمان حتى صار يذكره الركبان ...

Yazmalar: 1) Ayasofya 4794 (43^a); 2) Pertev Paşa 621 (31^a-31^b); 3) Üniversite (Arapça) 6404 (128^b-129^a).

85. *Surat fatvā fi hakk al-Şayh İbn 'Arabî*, (GAL, Suppl., II, 670, nr. 47^a).

Lehinde olduğu kadar aleyhinde de birçok din bilginleri tarafından yazılan Muhyiddîn-i Arabî'yi savunmak için kaleme alınmıştır.

Başlangıç: ... الحمد لمن جعل عباده من المخلصين ...

Yazmalar: 1) Âşir Efendi 430 (110^a); 2) Bağdatlı Vehbi 2041 (331^a-331^b); 3) Esad Efendi 1694 (11^a); 4) Esad Efendi 3468 (29^a); 5) Esad Efendi 3477 (2^a); 6) Esad Efendi 3497 (28^b); 7) Esad Efendi 3565 (2^b); 8) Esad Efendi 3646 (130^b); 9) Esad Efendi 3661 (18^a); 10) Esad Efendi 3739 (121^a); 11) Esad Efendi 3743 (14); 12) Fatih 5374 (276^a); 13) Halet Efendi 288 (226^b); 14) Hâlet Efendi 300 (144^b); 15) Hasan Hüsnü Paşa 65 (130^b-131^a); 16) Kılıç Ali Paşa 1028 (68^a-68^b); 17) Köprülülü Mehmed Paşa 1580 (240^b-241^a); 18) Lala İsmail 706 (204^a); 19) Lâleli 3720 (122^b-123^a); 20) Murad Molla 1834 (232^b-233^a); 21) Nâfiz Paşa 1514 (257^b); 22) Reşid Efendi 443 (41^a); 23) Revan 2011 (216^b), 986 istinsahlı; 24) Revan 2022 (115^a); 25) Süleymaniye 1046 (182^b); 26) Üniversite (Arapça) 1459 (47^a).

86. (*Risāla fi alfāz al-kufr*).

Başlangıç: واعلم ان من تلفظ كلمة الكفر من اعتقاد ولا شك انه يكفر و ان لم يعتتت ...

Yazma: Kasidecizâde Süleyman Sırrı 677 (169^a-173^b), 206 × 150 (160 × 75) mm. ölçümünde 23 satırlı.

87. (*Risāla fi'l-sabb*).

Başlangıç: اعلم ان كون معرفة تفاصيل مسألة السب من اهم المهمات ...

Yazma: Kasidecizâde Süleyman Sırrı 710 (35^b-37^b), 202 × 135 (165 × 95) mm. ölçümünde 22 satırlı.

88. (*Risāla fi tafzîl mazhab Abi Hanifa...*)

Başlangıç: الحمد لله الذى هدىنا الى اتباع الملة الحقة و ارشدها الى سلوك طريق العلماء الحنفية ...

Yazma : Nâfız Paşa 212 (9^b-13^a), 1188 istinsahlı.

89. (*Para vakfının cevâzı hakkında*):

Başlangıç : الحمد لله الذى جعل الدراهم والدنانير ..

Yazma : Süleymaniye 708 (94^a), Bütünü 165 × 133 ölçümünde 27 satır.

90. (*Risāla fī ta'rif 'ilm al-kalām*).

Başlangıç : ... قال فى شرح المواقف السابع فى تعريفات العلم ... (1 ve 4 te)
... الحمد لله الملك الغفار القديم القدير الستار ... (2 ve 3 te)

Yazmalar : 1) Esad Efendi 3662 (1^b-7^b); 2) Kasidecizâde Süleyman Sırrı 704 (143^b-149^a); 3) Nuruosmaniye 4909 (13^b-16^b); 4) Üniversite (Arapça) 6409 (43^b-51^b).

91. *Risāla fi'l-vucūd al-zihni*).

Başlangıç : سبحان من تعالى شأنه عن الحلول فى المعقول ...

Yazmalar : 1) Âtîf Efendi 2816 (366^a-385^b); 2) Ayasofya 4797 (211^a-249^b); 3) Ayasofya 4820 (34^a-61^b); 4) Esad Efendi 3662 (82^b-123^b); 5) Hâlet Efendi Eki 239 (74^a-122^b); 6) Karaçelebizâde Hüsammeddin 343 (28^b-67^a); 7) Murad Molla 1831 (35^b-61^b); 8) Revan 2032 (146^a-176^b); 9) Üniversite (Arapça) 1573 (32^b-46^b), (Sonu eksik); 10) Üniversite (Arapça) 3136 (136^b-169^b), 945 istinsahlı; 11) Üniversite (Arapça) 4222 (278^a-322^b); 12) Üniversite (Arapça) 4768 (195^b-226^b); 13) Veliyeddin Efendi 3271 (36^b-89^b), 943 istinsahlı.

92. *Hâşiya 'ala'l-Mavâkif (GAL, Suppl., II, 672, nr. 140).*

H. 756'da ölen 'Azud al-Dîn 'Abd al-Raḥmân b. Aḥmed al-İcî'nin kelâma ait *Mavâkif* adlı mühim eserine h. 816'da ölen Seyyid Şerif al-Curcânî tarafından yapılan şerhin hâşiyesi. Eldeki nushaların hepsi ayrı ayrı «mevkif»'lere ait hâşiyeler olup, tam nushası bulunamamıştır.

Yazmalar : 1) Bayazıd 8046 (9^b-32^a); 2) Bayazıd 18.096 (s. 68-116); 3) Esad Efendi 3646 (89^b-91^a); 4) Esad Efendi 3662 (1^b-7^b); 5) Hâlet Efendi 810 (207^a-209^a); 6) Hâlet Efendi 828 (47^a-48^b); 7) Hasan Hüsnü Paşa 65 (120^b-123^b); 8) Köprülü Mehmed Paşa 1580 (95^a-96^b); 9) Lâleli 3761 (28^b-35^a); 10) Murad Molla 1831 (200^b-204^b), (sonu eksik); 11) Murad Molla 1831 (217^b-219^a); 12) Murad Molla 1834 (293^a-295^a);

- 13) Pertev Paşa 653 (49^b-52^a); 14) Reşid Efendi 1049 (147^a-150^b); 15) Revan 2011 (211^b-213^b); 16) Revan 2022 (102^a-103^b), 1010 istinsahlı; 17) Revan 2032 (184^b-187^a); 18) Revan 2032 (264^a-268^a); 19) Revan 2032 (295^a-300^b); 20) Revan 2047 (58^a-61^a); 21) Süleymaniye 1049 (52^b-60^b), 947 istinsahlı; 22) Şehid Ali Paşa 2811 (149^b-150^a); 23) Üniversite (Arapça) 256 (165^b-168^a), 988 istinsahlı; 24) Üniversite (Arapça) 2467, 38 yaprak, (başı, sonu eksik); 25) Veliyeddin Efendi 3235 (17^b-21^b).